ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

Emocionální účinek a interakce barev

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Váchalová

Vizuální kultura se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Jan Mašek, Ph.D.

Plzeň, 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, ...

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, panu PhDr. Janu Maškovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, ochotu a cenné rady, které mi poskytl při zpracování této práce. Děkuji také všem respondentům za jejich čas a ochotu ke spolupráci.

ANOTACE

Cílem této bakalářské práce je vytvoření série osmi grafických plakátů na téma „Emocionální účinek a interakce barev“. Práce je rozdělena do dvou základních částí. Teoretická část se zabývá zejména barvou, na kterou je nahlíženo z několika hledisek. Dozvídáme se také informace o teorii barev z pohledu jejich dělení či kontrastů. Součástí teoretické části práce je také psychologie linií a tvarů, rozbor emocí a charakteristika některých uměleckých směrů. Praktická část se věnuje rozboru procesu tvorby, popisu jednotlivých plakátů a jejich následným interpretacím od respondentů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Barva, fyzikální hledisko barev, fyziologické hledisko barev, psychologické hledisko barev, význam barev, teorie barev, kontrasty barev, bod, linie, tvar, emoce, abstraktní umění, abstraktní expresionismus, Mark Rothko, minimalismus

ANNOTATION

The aim of this thesis is to create a set of eight graphic posters themed “Emotional Effect and Interaction of Color”. The thesis is divided into two main parts. The theoretical part deals mainly with the color, which is viewed from several points of view. We also find out some information about color theory from the point of view of their division or contrasts. The theoretical part also includes the psychology of lines and shapes, the analysis of emotions and the characteristic of some artistic directions. The practical part is devoted the analysis of the process of creation, the description of individual posters and their subsequent interpretations by the respondents.

KEYWORDS

Color, physical aspect of colors, physiological aspect of colors, psychological aspect of colors, the meaning of colors, color theory, color contrasts, spot, line, shape, emotion, Abstract art, Abstract expressionism, Mark Rothko, Minimalism

Obsah

ÚVOD 4

TEORETICKÁ ČÁST 5

1 BARVA 5

1.1 Fyzikální hledisko barev 5

1.1.1 Newtonova teorie barev a historie povahy světla 6

1.1.2 Elektromagnetické záření 7

1.2 Fyziologické hledisko barev 8

1.2.1 Stavba a činnost oka 8

1.2.2 Purkyňův jev 10

1.2.3 Teorie barevného vidění 11

1.2.4 Poruchy barvocitu 11

1.3 Psychologické hledisko barev 12

1.3.1 Význam barev 13

1.3.2 Diagnostické metody 18

1.3.3 Barvy kolem nás 19

1.4 Teorie barev 20

1.4.1 Vlastnosti barev 20

1.4.2 Dělení barev 21

1.4.3 Míchání barev 22

1.4.4 Kontrasty barev 24

1.5 Historické barevné systémy 27

1.5.1 Newtonův kruh barevných světel 27

1.5.2 Goethův šestidílný kruh barev 27

2 BOD, LINIE, TVAR 28

2.1 Bod 28

2.2 Linie 29

2.3 Tvar 30

3 EMOCE 32

4 ABSTRAKTNÍ UMĚNÍ 33

5 ABSTRAKTNÍ EXPRESIONISMUS 34

5.1 Mark Rothko 34

6 MINIMALISMUS 35

PRAKTICKÁ ČÁST 36

7 PROCES TVORBY 36

7.1 Výběr emocí 36

7.2 Další postup 36

7.3 Prvotní záměr 37

7.4 Volba formátu 38

8 POPIS PLAKÁTŮ 39

8.1 Radost 40

8.2 Naděje 40

8.3 Touha 41

8.4 Úžas 42

8.5 Vztek 43

8.6 Smutek 43

8.7 Panika 44

8.8 Stud 45

9 INTERPRETACE 46

9.1 Výsledek 47

ZÁVĚR 48

RESUMÉ 49

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 50

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA 52

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je série osmi grafických plakátů na téma „Emocionální účinek a interakce barev“. Toto téma jsem si zvolila zejména proto, jelikož jsem se chtěla věnovat grafické tvorbě. Velmi mě zajímá také psychologie, kterou se v této práci budu moci také zabývat.

Teoretická část práce bude pojednávat především o barvách. Zabývat bych se chtěla tím, co to vlastně barvy jsou, jak vznikají a jak na nás působí. Nahlížet bych na ně chtěla z hlediska fyzikálního, fyziologického a psychologického. Psychologické hledisko barev je pro moji praktickou část nejdůležitější. Zahrnuje působení barev na naši psychiku, symboliku barev, naše barevné asociace i to, jaké barvy preferujeme. Barvy každý z nás vnímá odlišně. Je to velmi subjektivní záležitost, která je ovlivňována mnoha okolnostmi. Naše vnímání barev ovlivňuje kulturní prostředí, ve kterém se pohybujeme, kvalita našeho zraku, naše rozdílné zkušenosti, současná nálada i naše osobnost. V teoretické části bych se chtěla dále věnovat psychologii linií a tvarů, rozboru emocí a charakteristice některých uměleckých směrů, které se mohou odrážet v praktické části mé práce.

Cílem praktické části je vytvořit sérii osmi grafických plakátů na základě výzkumu. Pomocí výzkumu bych chtěla zjistit, jaké barvy si pod určitými emocemi představují respondenti mé věkové kategorie a na základě jejich odpovědí vytvořit sérii grafických plakátů. V plakátech bych chtěla dát hlavní slovo emocím, a proto jsem se rozhodla ke každému plakátu jednu emoci přiřadit. Bude se tedy jednat o plakáty na různé emoce, založené na výzkumu. V popisu praktické části mé práce bych se chtěla věnovat rozboru procesu tvorby a charakteristice jednotlivých plakátů. Přínosem mé bakalářské práce může být, že získám obecný přehled, kdo si pod jakou emocí představuje jaké barvy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 BARVA

„Barva je to, co není. Svět kolem nás je totiž ve skutečnosti nebarevný. Všechny barvy jsou však ukryty ve světle, které se naším očím zdá nebarevné, bezbarvé. Za světla se barvy rodí, ve světle žijí – a bez něj zanikají.“[1] Takto píše o barvách autorka Petra Pleskotová. Můžeme tedy říci, že barvy jako takové v podstatě neexistují. Jsme schopni je vidět pouze ve světle. Tam, kde není dostatek světla, ztrácejí svoji jasnost, šednou a ve tmě se nakonec úplně ztrácejí.[2] K tomu, abychom mohli barvy vnímat, potřebujeme tedy dostatek světla. Světlo vchází do našich zrakových orgánů, které poté vydávají podněty do mozku. Zde teprve vzniká určitý vjem barvy. Samotný pojem barva lze definovat obtížněji, jelikož různé vědní obory nahlížejí na barvu odlišně a nám tak nabízejí rozdílná vymezení pojmu.[3] Z fyzikálního hlediska můžeme barvu určit na základě vlnové délky, nicméně vjem barev dále podléhá kvalitě našeho zrakového orgánu a také tomu, jaký je náš celkový psychický stav.[4] Na barvy musíme proto nahlížet nejen z hlediska fyzikálního, ale také z hlediska fyziologického a psychologického.

1.1 Fyzikální hledisko barev

„Z fyzikálního hlediska je barva chápána jako světelný paprsek určité vlnové délky.“[5] Barva je tedy ve fyzice měřitelnou veličinou. To, že ji dokážeme vnímat, *„spočívá ve viditelné části elektromagnetického spektra.“*[6]

Světelný zdroj, ať už se jedná o zdroj přirozený (Slunce, hvězdy) či umělý (žárovka, zářivka), vysílá svoji energii do prostředí kolem sebe a dopadá tak na povrch předmětů. Na povrchu neprůhledných předmětů poté dochází v závislosti na vlnové délce světla

[1] PLESKOTOVÁ, Petra. *Svět barev*. Praha: Albatros, 1987. ISBN 13-806-87.14/66., s. 11
[2] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 15
[3] DANNHOFEROVÁ, Jana. *Velká kniha barev: kompletní průvodce pro grafiky, fotografy a designéry*. Brno: Computer Press, 2012. ISBN 978-80-251-3785-7., s. 13
[4] KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7., s.
[5] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 20
[6] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 14

k pohlcení části dopadajících paprsků a k odražení části paprsků zpět. *„Kombinaci světelných paprsků přítomných v odraženém světle pak vnímáme jako barvu objektu.“*[7] Paprsky, které jsou povrchem předmětu pohlceny, není lidské oko schopno zaregistrovat. Nezbytné je věnovat pozornost také vlastnostem jednotlivých ploch, od kterých se světlo odráží. Světlé plochy totiž odrážejí světlo více, zatímco tmavé plochy ho spíše pohlcují. Barevné dojmy ovšem nespočívají pouze na barvě určitých předmětů, ale závisí rovněž na tom, jakou intenzitu a barvu má osvětlení.[8]

1.1.1 Newtonova teorie barev a historie povahy světla

Abychom však fyzikální hledisko barev lépe pochopili, považuji za vhodné, zmínit zde něco o prvních teoriích barev, o tom, co vlastně je spektrum a také o historii povahy světla. Dlouhou dobu nebylo lidem jasné, co to vlastně barvy jsou a jak vůbec vnikají. Byl rok 1665, kdy se tehdy ještě student Isaac Newton začal zabývat teorií barev. Jednoho dne se zavřel v temné místnosti, do které nechal malou dírkou, vyvrtanou v jedné z dřevěných okenic, proudit paprsek slunečního světla. Slunečnímu paprsku poté do cesty umístil trojboký hranol z čirého skla. Když tento bílý sluneční paprsek prošel čirým hranolem, změnil se v několik barev. Newton tak rozložil bílé světlo na barevnou duhu skládající se z červené, oranžové, žluté, zelené, modré, indigové a fialové barvy. Těchto sedm barev poté nazval latinsky „spectrum“, v překladu „vidmo“ či též „vidina“. Roku 1666 tak správně prohlásil, že sluneční světlo není bezbarvé, ale je tvořeno barvami duhy. Při průchodu sklem se však světlo nemění, ale pouze se fyzikálně rozděluje. Mluvíme tedy o světle složeném, a jestliže je něco složené, je možné to rozložit a poté opět zase složit. Po tomto Newtonovu pokusu není nutné nadále diskutovat o tom, jestli má každý předmět svoji charakteristickou barvu a zdali existují barvy ve tmě. Klíčem k objasnění barev se tak stalo světlo a barva byla chápána jako jeho vlastnost. Nicméně ve fyzice se začala řešit nová otázka a to taková, co vlastně světlo je, jak se láme a jakým způsobem v naší mysli vytváří dojem barev. [9]

[7] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 15
[8] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 14, 20-23
[9] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 12-15

Na počátku 19. století anglický fyzik Thomas Young ze svého světelného pokusu usoudil, že má světlo charakter vlnění. O několik let později přišel James Clark Maxwell s teorií elektromagnetického pole. Vyjádřil základní vlastnosti elektřiny a magnetismu a jejich zkoumáním došel poté k závěru, že *„světlo a magnetismus jsou jevy téže podstaty a světlo je elektromagnetický vzruch, který se šíří polem podle elektromagnetických zákonů“.*[10] Touto teorií dostatečně vysvětlil všechny optické jevy. Bylo tak tedy prokázáno, že je světlo elektromagnetické vlnění a *„každá barva odpovídá určité vlnové délce světla.“* [11] Na počátku 20. století se začal světlem zabývat také Albert Einstein. Ten se přiklonil k teorii korpuskulární. *„Podle Einsteina jsou korpuskule světelná kvanta, fotony. Světlo je v kvantech nejen vyzařováno a pohlcováno, ale v podobě kvant se také šíří. Na této představě vybudoval Einstein kvantovou teorii světla (…).“*[12] Vědci nakonec přijali stanovisko, že má světlo charakter vlnový i korpuskulární, tedy částicový. „*Za určitých okolností se chová jako proud částic (fotonů), jindy zase jako vlna.*“[13]

1.1.2 Elektromagnetické záření

Jak již víme, světlo je elektromagnetické vlnění, ovšem elektromagnetické vlnění není pouze světlo. Existují i jiné vlny, které prokazují stejné vlastnosti.[14] *„Elektromagnetické záření různých vlnových délek tvoří spektrum, ve kterém je možné rozlišit různé druhy záření.“*[15] Mezi druhy záření patří rádiové vlny, mikrovlny, infračervené záření, viditelné světlo, ultrafialové záření, rentgenové záření a gama záření. Tato zmíněná záření, kromě viditelného světla, však nelze zaznamenat pouhým okem.[16]

Spektrum viditelného světla

„V pásmu mezi infračerveným a ultrafialovým zářením se nachází relativně malá oblast, uvnitř které světelné paprsky vyvolávají v lidském oku světelný vjem. V závislosti na vlnové délce jej vnímáme jako barvu.“[17] Paprsky, které mají největší vlnovou délku, lidské oko

[10] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 22
[11] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 23
[12] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 25
[13] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 25
[14] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 23
[15] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 15
[16] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 15-16
[17] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 20

vnímá jako barvu červenou, paprsky střední vlnové délky jako zelenou a paprsky nejkratších vlnových délek jako modrou.[18]

1.2 Fyziologické hledisko barev

„Z fyziologického hlediska je barva chápána jako vyjádření zrakového vjemu.“[19] Světelné paprsky z oblasti viditelného záření vstupují do našeho oka, kde skrze čočku dopadají na sítnici. Zde se světlo přetváří na slabé elektrické vzruchy, které jsou vedeny do mozku. Teprve až v našem mozku poté vzniká subjektivní vjem barvy. Prostřednictvím našeho zraku přijímáme 80 až 90 % informací z našeho okolí.[20]

1.2.1 Stavba a činnost oka

Orgánem našeho zraku je oko. Všechny jeho části, jsou průhledné. Je tomu tak proto, aby bylo zabráněno rozptylu procházejícího světla. Oční koule je veliká v průměru 24 mm. To, aby se mohla pohybovat, zajišťuje šest svalů. Podstatný úkol mají také oční víčka, která zabraňují vstupu světla do oka a především chrání rohovku.[21]

Rohovka se nachází na přední straně oka. Je okrouhlá, průhledná a jejím úkolem je lomit světlo. Je jednou z nejvíce citlivých tkání lidského těla, a proto může být bolestivé i její nepatrné poranění. Rohovka přechází v tzv. bělimu neboli bílou oční stěnu. Nedokonalostí rohovky může být optická vada, zvaná astigmatismus. Při astigmatismu má rohovka větší zakřivení a nedokáže lomit světelné paprsky rovnoměrně. Osoby trpící touto optickou vadou tak nejsou schopny vidět všechny linie předmětů stejně ostře. Nicméně vada lze napravit brýlemi s cylindricky upravenými skly. Za rohovkou se poté nachází oční komora, která je vyplněna sklivcem, tedy bezbarvou rohovitou kapalinou. Dále se dostáváme k duhovce. Ta obsahuje pigment, který způsobuje její zabarvení. Závisí přitom však na počtu pigmentových buněk a také na jejich rozmístění. Osoby, které mají tmavé oči, mývají pigmentových buněk více, lidé světloocí jich mají méně. Duhovka má většinou barvu modrou, zelenou, hnědou a šedou. Uprostřed duhovky se nachází zornice,

[18] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 20
[19] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 23
[20] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 23-24
[21] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 24

nazývána též panenka či pupila. Zornice je černá, ale nikoli díky pigmentu. Jedná se vlastně o otvor, tmavá barva je v podstatě vnitřek oka.[22] *„Velikost pupily se pomocí dvou hladkých svalů neustále mění podle intenzity světla, které na oko dopadá.“*[23] Dochází tak k regulaci množství procházejícího světla. Zornice má za úkol především bránit nadměrnému osvětlení sítnice. S přechodem ze světla do tmy se oko musí vyrovnat s velkým světelným rozdílem. Na tuto změnu zornice reaguje svým roztažením. S přechodem ze tmy na světlo se naopak průměr zornice zmenší. Tato schopnost oka přizpůsobit se různé intenzitě osvětlení se nazývá adaptace. Za duhovkou je umístěna čočka, která má za úkol lámat paprsky světla tak, aby se sbíhaly přímo na sítnici oka. Je napojena na oční svaly, které jsou schopny měnit její zakřivení a upravovat tak ohniskovou vzdálenost světelných paprsků.[24] *„Díky tomu se na sítnici vždy promítne zaostřený obraz, nezávisle na vzdálenosti pozorovaného předmětu.“*[25] *„Schopnost oka zaostřit na různě vzdálené předměty tak, aby se na sítnici zobrazovaly vždy ostře, se označuje jako akomodace oka.“*[26] Jestliže se však ohnisko světelných paprsků nachází mimo sítnici, obraz je neostrý. *„Tato vada oka je většinou označována jako krátkozrakost (ohnisko se nachází před sítnicí) nebo dalekozrakost (ohnisko se nachází za sítnicí).“*[27] Sítnice je vnitřní vrstva oka, na kterou je promítán světelný obraz. *„Zajímavé je, že obraz je na sítnici oka promítán obráceně (vzhůru nohama). I přesto vidíme předměty v jejich správné poloze. Obrácený obraz je převrácen do přirozené polohy až ve zrakových centrech mozku.“*[28] V sítnici jsou uloženy světločivné buňky, tzv. receptory dvojího druhu, které přetvářejí světelnou energii na slabé elektrické impulsy. Tyto impulsy jsou poté zrakovými nervy vedeny mozku.[29] Receptory rozlišujeme podle jejich tvaru na tyčinky a čípky. Receptory nazývané tyčinky jsou přinejmenším tisíckrát citlivější na intenzitu světla než čípky.[30] Vidíme díky nim periferně, za šera a také ve tmě. Nicméně nám umožňují pouze černobílé vidění a z toho důvodu nejsme schopni vidět ve tmě barvy. Tyčinky jsou uloženy na okraji sítnice a v lidském oku jich je přibližně 120 miliónů, tedy

[22] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 70-71
[23] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 71
[24] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 25, 32
[25] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 25
[26] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 31
[27] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 25
[28] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 26
[29] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 25
[30] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 76-77

mnohem více než čípků. Čípků je přibližně kolem 7 miliónů a jsou uloženy ve středu sítnice. Místo, kde je hustota čípků největší, se nazývá žlutá skvrna. Je to místo nejostřejšího vidění. V každém čípku je obsažen jeden ze tří pigmentů, tedy modrý, zelený či červený, které jsou citlivé na světlo. Díky tomu nám čípky umožňují vnímat barvy. Čípky jsou však méně citlivé než tyčinky a jsou schopny reagovat až na větší změny v intenzitě osvětlení. Na sítnici oka se dále nachází slepá skvrna. Ve slepé skvrně nejsou žádné tyčinky ani čípky. Jedná se o oblast, kde nervová vlákna z receptorů ústí do zrakového nervu. Ten poté vystupuje z oční koule a vstupuje do zrakových center v mozku.[31] *„Člověk vidí binokulárně, oběma očima. To ovšem znamená, že se v mozku musí informace z obou očí doplňovat a částečně překrývat. Zrakové nervy se na spodině mozku, v oblasti tzv. tureckého sedla, setkávají, spojují se a zčásti kříží. Místo tohoto křížení se nazývá chiasma.“*[32]

1.2.2 Purkyňův jev

Citlivost oka na jednotlivé barvy spektra podléhá světelným podmínkám. Při změně světelných podmínek dochází totiž také ke změně sytosti barev. V šeru většinou nedokážeme rozeznávat barvy tak dobře jako za denního světla. Je to způsobeno tím, že takto nízkou intenzitu osvětlení zaznamenávají na sítnici oka pouze tyčinky, které nám umožňují vidět jen černobíle. Pokud se však intenzita světla začne zvyšovat, lidské oko je schopno postupně vnímat i pestré barvy. [33]

Purkyňův jev objevil český vědec Jan Evangelista Purkyně, podle něhož dostal jev svůj název.[34] Jan Evangelista Purkyně provedl pokus, během kterého sledoval modrou obálku s červenou pečetí za stále stoupajícího šera. Červená pečeť se stávala tmavší a tmavší, kdežto modrá obálka začala být jasnější. Z tohoto pokusu vyplývá, že při nižších intenzitách osvětlení je lidské oko citlivější na modrou barvu a při intenzitách vyšších na barvu červenou. Tento úkaz zpozoroval již Leonardo da Vinci, který poznamenal, že barvy červená a žlutá vypadají nejlépe na světle, zatímco barvy zelená a modrá v polostínu.[35]

[31] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 26, 28
[32] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 73
[33] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 33
[34] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 33
[35] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 77-78

1.2.3 Teorie barevného vidění

Teorie trichromatická

Tato teorie, nazývána též teorie trojbarevného vidění, předpokládá, že člověk dokáže rozeznávat barvy pomocí tří druhů čípků, které se nacházejí na sítnici oka. V každém z receptorů je obsažen pigment, který je citlivý na paprsky určitých vlnových délek. Když dojde k podráždění každého z čípků paprskem různé vlnové délky, vznikne vjem určité barvy – červené, zelené či modré.[36]

Teorie opozičních barev

Tuto teorii vypracoval Ewalda Hering. Vychází z faktu, že není možné vnímat některé barevné kombinace současně (načervenalou zeleň či nažloutlou modř) a jiné lze vnímat zcela normálně (načervenalou či nazelenalou modř). Hering tak učinil závěr, že existují opoziční barevné signály, které jsou ve vzájemném protikladu – červená a zelená, žlutá a modrá, bílá a černá.[37]

1.2.4 Poruchy barvocitu

Člověk s normálním barvocitem je schopen vidět a vnímat barvy a vzájemně je od sebe odlišovat. Pokud je u někoho tato schopnost snížena či znesnadněna, hovoříme o poruše barvocitu.[38] *„Člověku, který není schopen některé barvy vnímat, chybí zřejmě jeden ze tří typů receptorů, anebo těmto receptorům chybí příslušný zrakový pigment.“*[39] Poruchami barvocitu jsou protanopie, kdy jedinec není schopen vnímat červenou barvu, dále deuteranopie, jedinec nedokáže vnímat barvu zelenou a tritanopie, kdy jedinec nevnímá barvu modrou. Dále existuje úplná porucha barvocitu tzv. achromázie. V tomto případě chybí jedinci na sítnici oka čípky. Není proto schopen vnímat barvy, ale rozeznává pouze různé stupně jasu. [40]

[36] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 29
[37] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 29-30
[38] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 36
[39] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 86
[40] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 37-38

Poruchy barvocitu jsou testovány různými způsoby. Zmínit bych zde chtěla zejména tzv. Ishiharovy polychromatické tabulky, na kterých jsou zakresleny body různého jasu, barev a velikostí. Body podobné barvy svým seskupením vytvářejí určité obrazce. Body podobného jasu nikoli. Člověk trpící poruchou barvocitu není schopen určitý obrazec rozeznat, jelikož se v tabulkách orientuje pouze podle jasu a různé barvy stejného jasu od sebe nedokáže odlišit.[41]

1.3 Psychologické hledisko barev

Psychologické hledisko barev zahrnuje působení barev na naši psychiku, naše asociace, to, jaké barvy preferujeme i symboliku barev. *„Základy psychologie barev položil již Johann Wolfgang Goethe, který na rozdíl od fyzikální koncepce Newtona přesunul problematiku barvy z oblasti fyziky do oblasti psychologie.“*[42] Každá barva na nás nějak působí a určitým způsobem nás i ovlivňuje. Některé barvy na nás působí vesele, jiné nás uklidňují. Některé na nás mohou naopak působit smutně či znepokojivě. Každý z nás však vnímá barvy odlišně. Je to záležitost velmi subjektivní, při které záleží na mnoha okolnostech. Závisí například na tom, v jakém kulturním prostředí se pohybujeme. Námi vnímaný barevný obraz mohou ale ovlivňovat také naše rozdílné zkušenosti,[43] citlivost našeho zraku, naše současná nálada i to, jaká je naše osobnost.[44]

„Vnímání barev často doprovázejí silné citové zážitky.“[45] Může se tak stát, že si nějaký náš zážitek spojíme s určitou barvou a pokaždé, když si na tento zážitek vzpomeneme, se nám daná barva vybaví.[46] Píši zde o barevných asociacích, kdy si barvy spojujeme s určitými souvislostmi, objekty či zážitky.[47] Tyto asociace barev mohou vznikat jak při zážitcích pozitivních, tak při negativních a někdy mohou být i mimořádně silné. S jakým zážitkem byla barva spojena, si ovšem někdy nemusíme ani uvědomovat. Nicméně právě tyto zážitky mohou mít poté velký vliv na to, jaký budeme mít k určitým barvám vztah.

[41] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 39-40
[42] VYSEKALOVÁ, Jitka. *Psychologie reklamy: 4. rozšířené a aktualizované vydání*. Čtvrté vydání. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4005-8., s. 94.
[43] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 42
[44] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 117
[45] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 102
[46] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 102
[47] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 44

Asociací je například i to, že když se řekne nebe, vybaví se nám modrá, když se řekne jablko, představíme si červenou či zelenou apod.[48]

Každý z nás má jistě nějakou oblíbenou barvu a rovněž barvu, která je mu nesympatická. Obliba a preference určitých barev se může věkem měnit. U lidí je ovlivněna jejich zkušenostmi, asociacemi, které u nich barvy vyvolávají, ale také jejich osobností.[49] U jednotlivých temperamentů se jako nejoblíbenější barva uvádí pro sangvinika žlutá, cholerika červená, melancholika modrá a flegmatika zelená.[50] To, jaké barvy preferujeme, tak může hodně vypovídat o naší povaze a osobnosti.

Dále bych zde chtěla zmínit pár slov o symbolice barev. Myslím si, že je důležité, abych ji u jednotlivých barev představila, jelikož podle mého názoru i symbolický význam barev může ovlivnit to, jak budeme danou barvu vnímat. Symbolika barev je spojována s určitým kulturním prostředním. Každá kultura mývá svoji vlastní symbolickou řeč barev, která je, až na určité výjimky, stálá a nemění se. To, jaký symbolický význam pro nás barvy mají, bývá proto odvozeno především z kulturního prostředí, ve kterém žijeme.[51] U symboliky barev je zajímavá její dvojznačnost, každá barva totiž má svoji dobrou i zlou podobu.[52]

1.3.1 Význam barev

„Významy barev jsou založeny na jejich fyziologických i psychologických účincích a na vlastnostech, které jim lidstvo připsalo na základě tisíciletých zkušeností."[53]

Modrá barva

Podle autora Jiřího Kulky je modrá *„výrazem klidu a pasivity, touhy a věrnosti, jemnosti citu, soustředěnosti, oddané spokojenosti."*[54] Když se díváme na modrou plochu, působí,

[48] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 100, 102
[49] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 50
[50] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 122
[51] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 44
[52] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 105
[53] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 117
[54] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 122

jakoby před námi ustupovala a táhla nás za sebou. Tuto barvu si spojujeme se stíny.[55] Řadíme ji mezi barvy studené, a proto v nás může vyvolávat pocit chladu. Jedná se o jednu z nejoblíbenějších barev. Může to být právě tím, že v nás vyvolává mnoho pozitivních pocitů jako je právě klid, touha či důvěra. Jelikož působí velmi uklidňujícím dojmem, můžeme si ji spojovat také s relaxací a odpočinkem. Modrá barva symbolizuje nebesa, vzduch, chlad, vodu,[56] ale také nedosažitelnost, víru a nekonečnost. Číňané ji považují za symbol nesmrtelnosti, zatímco v Evropě je symbolem víry. [57] Jedná se o barvu, která je nejčastěji přisuzována bohům. Preferují ji většinou introverti, tedy tišší a citliví lidé, romantici a lidé toužící po lásce. Rovněž ji mají v oblibě ti, kteří bývají často unavení či přepracovaní a touží proto po klidu. Dále je oblíbenou barvou lidí, kteří nemají chuť dělat v životě změny.[58]

Zelená barva

Zelená barva vzniká kombinací modré a žluté. Vyvolává v nás pocit klidu a pohody. *„Působí příjemně, chladně a uvolněně, uklidňuje a vyvolává pocit harmonie, jednoty a dálky."*[59] Je symbolem naděje, přátelství, života, znovuzrození, svěžesti a mládí, přírody a jara. Symbolizuje také jistotu a bezpečí. Skrývá v sobě rovněž i zápornou symboliku, představuje barvu zlých duchů a démonů.[60] Až do středověku byla zelená barvou lásky.[61] Lidé, kteří zelenou barvu preferují, se snaží ovládat či kontrolovat druhé, snaží se zapůsobit na své okolí a touží být obdivováni. Bývají to ale také lidé stateční, kteří se nebojí žádných překážek.[62]

Žlutá barva

Žlutá barva je barvou radosti, veselí a vzrušení. Působí jasně, zářivě, expanzivně, také velmi optimisticky a povzbudivě. Řadíme ji mezi barvy teplé, a proto nás může podněcovat ke zvýšené činnosti, stejně tak jako oranžová či červená. Ze všech pestrých

[55] GOETHE, Johann Wolfgang von. *Smyslově-morální účinek barev*. Hranice: Fabula, 2004. ISBN 80-866-0013-0., s. 41.
[56] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 49
[57] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 122
[58] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 107, 117
[59] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 50
[60] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 106
[61] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 122
[62] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 117

barev je žlutá nejsvětlejší. Symbolizuje světlo, slunce a rozum.[63] Je to také barva moudrosti, inteligence a vědění. Stejně jako každá jiná barva, i žlutá může mít svou zlou podobu. Například ve středověku byla považována za barvu hanby. Této symboliky využili později i nacisté, kteří nařizovali Židům nosit na oděvu žlutou Davidovu hvězdu. Co se týká záporné symboliky, může žlutá barva symbolizovat také nedůvěru, žárlivost, pýchu, faleš či zradu.[64] Lidé, jejichž oblíbenou barvou je právě žlutá, jsou plní naděje a očekávání. Usilují o to být součástí tohoto světa, ale současně se pokoušejí osvobodit od každodenních problémů.[65]

Červená barva

Červená barva představuje životní sílu, dynamiku, čilost. Je barvou tvořivého úsilí, podnikavosti a žádostivosti. [66] Působí teple a těžce, vyvolává v nás pocit agrese, hněvu, nebezpečí a výhružnosti. Symbolizuje oheň a krev, ale také lásku, vášeň, touhu a vzrušení. Ve středověku byla tato barva symbolem zákona a spravedlnosti.[67] V pravěku byla považována za symbol plodnosti. I červená barva má svou zlou podobu. Je to barva krvavého násilí a válek. Jedinci, kteří červenou barvu upřednostňují, touží prožívat silné zážitky a být úspěšní. Jsou velmi živí, tvořiví, rozhodní, pracovití a dokáží se soustředit, nicméně červená může být oblíbenou barvou také cholerických či násilníků.[68]

Oranžová barva

Oranžová barva vzniká kombinací žluté a červené. Jedná se o nejteplejší barvu ze všech. Vyjadřuje teplo, energii, veselí a přátelství, nicméně je také barvou rozmaru a vzdoru. Může na nás působit teple až ohnivě. Je symbolem horkého léta a slunce a je považována za mezinárodní barvu bezpečí. Mají ji rádi osobití a sebejistí lidé.[69]

[63] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 43, 46-47
[64] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 108-109
[65] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 47
[66] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 121
[67] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 45, 48
[68] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 105, 117
[69] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 47

Purpurová barva

Na vzniku purpurové barvy se podílí převážně barva červená a fialová. Purpurová barva působí důstojně a slavnostně, na někoho ovšem může působit i pasivně až těžce. Je symbolem nádhery, důstojnosti, moci, bohatství, dospělosti a vznešenosti. V dřívějších dobách bývala spojována také s nejvyšším úřadem, pravdou a zákonem.[70]

Růžová barva

Růžová barva vzniká přidáním bílé barvy do červené. Je to velmi romantická barva, která působí jemně a měkce. Je oblíbenou barvou lidí, kteří jsou často zasněni a nejsou schopni stát nohami pevně na zemi.[71]

Fialová barva

Fialová barva vzniká kombinací červené a modré. Je v ní tak zahrnuto napětí mezi dynamickou červenou a statickou modrou barvou. Díky tomu působí více dramatičtěji a tajemněji. Jako protipól ke žluté barvě může působit také studeně, temně a těžce. Fialová je pokládána za nejmagičtější barvu ze všech.[72] Ztělesňuje tajemství, mystiku, dynamismus a statečnost. Je symbolem důstojnosti, povýšenosti a utlumené vášně.[73] Jedinci, kteří mají tuto barvu rádi, bývají duševně i citově nezralí. Snaží se okouzlit lidi kolem sebe, bývají také často zasněni a nedokáží rozlišit své sny a přání od reality. Přednost fialové barvě dávají také zdrženliví a nepřístupní lidé či tajnůstkáři.[74]

Hnědá barva

Hnědá barva je spojována s půdou a dřevem. Vzbuzuje pocit klidu, jistoty a důvěry. Mnohdy je považována za symbol domova, tradice, strohosti, zdrženlivosti, mlčenlivosti či solidnosti.[75] Může ale symbolizovat také chudobu a skromnost. Ve středověku byla hnědá barvou šatu selského stavu a podobně jako barva šedá také barvou oděvů žebravých

[70] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 48
[71] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 48
[72] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 48
[73] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 122
[74] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 117
[75] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 50

mnichů.[76] Preferují ji lidé, kteří se starají hlavně o své vlastní pohodlí a také lidé, kteří se cítí být vyčerpaní a touží proto po klidu a odpočinku.[77]

Černá barva

Černá barva se vyznačuje nepřítomností světla. Je to velmi negativní barva, která působí těžce a depresivně. Je barvou smutku, prázdnoty, strachu, zla. Může být však také výrazem elegance, formálnosti, vážnosti, úcty či důstojnosti.[78] Symbolizuje tmu, zánik a smrt. Oblečení či vlajky této barvy vždy značí něčí úmrtí. Černá je spojována s neštěstím, zlým tajemstvím a magií. V některých kulturách lidé věřili, že jim přinese smůlu, když zahlédnout černého havrana nebo když jim přeběhne přes cestu černá kočka. Černá bývala přisuzována Satanovi. Ten na sebe bral podobu právě černé kočky nebo také černého kozla. Dále byla černá považována za barvu hříchu, dodnes jsou špatné myšlenky nazývány černé. Za barvu moci ji považovali králové ve Španělsku, kteří se do ní z toho důvodu odívali. Je to také barva násilí, fašisté nosili černé košile a černou barvu měly pirátské vlajky. Ve středověku byla černá barvou skromnosti, a proto se do ní odívali klerici a mniši. Na východě je chápána jako symbol plodnosti. Černé barvě je přisuzován vzdor a protest. Její obliba může značit, že má jedinec nějaký vnitřní konflikt.[79]

Šedá barva

Tato barva vzniká smíšením bílé barvy s černou. Můžeme ji proto považovat za špinavou bílou či nedokonale černou. Působí pasivně, nevýrazně a může v nás vyvolávat dokonce depresivní pocit. Šedá barva je symbolem neutrality. Spojujeme si jí se smutkem, bolestí, chudobou či nudou. Může však vyjadřovat i klid, vyváženost či skromnost. Preferují ji lidé, kteří se příliš neangažují, snaží se zůstat stranou a odloučit se od společnosti.[80]

[76] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník : (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-866-0013-0., s. 133
[77] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 119
[78] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 45
[79] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 109-111, 119
[80] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 45

Bílá barva

„Bílá je barvou světla, které v sobě skrývá všechny barvy – symbolizuje proto nejvyšší hodnoty. Je to barva ctnosti, nevinnosti, čistoty a cudnosti, radosti.“[81] Někde je spojována s počátkem života, jinde s jeho koncem. S koncem života je však spojována pouze tam, kde je tento zánik začátkem něčeho nového. Zatímco u nás je za barvu smutku považována černá, v některých zemích považují za smuteční barvu právě bílou. Jako barva smutku je chápána například v zemích Orientu, převážně v oblastech, kde lidé věří na reinkarnaci.[82] Oproti tomu v Evropě bývá spojována zejména se svatebním obřadem. Vyjadřuje jemnost, křehkost, lehkost, dokonalost, může však být také výrazem nejistoty, chladu, opatrnosti či stesku. Bílou barvou preferují zejména nedůvěřiví lidé.[83]

1.3.2 Diagnostické metody

Barvy jsou psychology využívány jako nástroj pro diagnostiku osobnosti. V dnešní době existuje mnoho barvových testů, prostřednictvím kterých psychologové zjišťují, jací jsme. Tyto testy jsou založeny na našem vztahu k barvám.[9/51] To, jaký máme k jednotlivým barvám vztah, o nás totiž může hodně vypovídat. Například švýcarský psychiatr Carl Gustav Jung prokázal, že extroverti dávají přednost teplým barvám, jako je žlutá či červená, zatímco introverti preferují spíše modrou či zelenou barvu.[84]

Rorschachův test

V dnešní době je nejpopulárnější psychodiagnostickou metodou Rorschachův test, který vymyslel švýcarský psychiatr Hermann Rorschach. Tento test je tvořen deseti skvrnami, které vznikly kápnutím barevného či černého inkoustu na bílý papír. Když se poté papír přeloží, vznikne symetrický tvar, který nám může připomínat v podstatě cokoliv. Jestliže se zkoumaná osoba nechává vést barvami, řídí se ve svém jednání a prožívání spíše svými city. Nějaká skvrna může někomu připomenout například oheň, protože je červená, jiný se může soustředit na tvar a uvidí v ní třeba netopýra i přesto, že netopýrovi daná barva

[81] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 109
[82] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 109
[83] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 46
[84] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 113

neodpovídá. Při testování introverti vycházejí především z tvarů skvrn, zatímco extroverti se soustřeďují na barvy.[85]

Lüscherův barvový test

Tento test švýcarského psychologa Maxe Lüschera pracuje pouze s barvami. Využívá celkem osm karet různých odstínů. Lüscher nejprve použil čtyři karty základních odstínů, tedy tmavomodré, temné zelené s nádechem do modra, oranžovočervené a světle žluté, které označil za čtyři základní lidské potřeby. Modrá představuje klid a spokojenost, zelená sebeuplatnění, červená činnost a úspěch a žlutá naději. K těmto čtyřem základním barvám poté přidal další čtyři barvy – barvy pomocné, kterými jsou fialová, hnědá, černá a šedá. Zkoumané osoby seřazují barvy vedle sebe podle toho, jak jim jsou sympatické. První barva je danému člověku nejsympatičtější, poslední je mu sympatická nejméně. Nezáleží však pouze na tom, v jakém pořadí testovaná osoba barvy seřadí, ale obzvláště na tom, jaký mají mezi sebou barvy vztah. Důležité jsou tedy i zvolené kombinace barev.[86]

1.3.3 Barvy kolem nás

Toho, že na nás mají barvy určitý vliv, je využíváno v různých odvětvích lidské činnosti. Barvy jsou využívány například v obchodní reklamě, kde pomáhají zvýšit náš zájem o určité výrobky. Lze s nimi vyjádřit kvalita a vlastnosti určitých produktů. Například sladkosti se prodávají nejlépe v obalech modré barvy, různé čisticí prostředky zase v barvě zelenobílé. Můžeme tedy říci, že barvy přispívají k prodeji zboží. Působení barev se využívá rovněž při navrhování interiérů. Prostřednictvím barev můžeme dosáhnout dojmu zvětšení či zmenšení místnosti, jejího prodloužení či zkrácení a také zvýšení či snížení. Důležité je také psychologické působení barev. Některé barvy nás uklidňují, jiné nás povzbuzují. Proto je vhodné volit barvy do pokojů podle toho, co se chystáme v dané místnosti dělat. Na působení barev se hledí rovněž na pracovištích. Některé barvy mohou náš pracovní výkon brzdit, jiné nás mohou povzbuzovat a my tak budeme naši práci vykonávat efektivněji.[87]

[85] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 113-114
[86] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 115
[87] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 179-180

1.4 Teorie barev

1.4.1 Vlastnosti barev

Každou barvu lze charakterizovat jejími třemi základními vlastnostmi, kterými jsou barevný tón, světlost a sytost. Tyto základní atributy barev jsou závislé na povaze světla, vlastnostech povrchu a rovněž na tom, jak je člověk schopen vidět a vnímat barvy.[88]

Barevný tón

Jedná se o vlastnost, která od sebe odlišuje jednotlivé barvy. Barevný tón označuje barvu spektra, která odpovídá určité vlnové délce světelného paprsku. Můžeme tedy říci, že tón barvy je určen vlnovou délkou světla.[89]

Světlost

Světlost je nejdůležitější vlastností barvy k vyjádření kontrastu. *„Vztahuje se k relativnímu stupni světlosti či tmavosti dané barvy a určuje množství vyzařované světelné energie, případně přidávání bílé nebo černé barvy do základního barevného tónu.“*[90] Nejmenší světlost má barva černá a největší světlost barva bílá. Se světlostí souvisí také jas. *„Zatímco světlost je vlastností barevného povrchu, jas odpovídá tomu, jaké množství světelné energie je od barevného povrchu odraženo. Čím je odstín barvy světlejší, tím více světelných paprsků barva pohlcuje.“*[91]

Sytost

Sytost vyjadřuje intenzitu určitého barevného tónu. Určuje čistotu barvy a ovlivňuje to, jak bude daná barva pestrá. *„Nejvyšší hodnota sytosti se objevuje u čistých, nemíchaných barev spektra.“*[92] Jestliže smícháme barevný tón s jinou barvou, snížíme tak jeho intenzitu.[93]

[88] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 46
[89] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 66
[90] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 69
[91] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 69
[92] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 72
[93] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 72

1.4.2 Dělení barev

Barvy primární, sekundární a terciální

Barvy můžeme rozdělit na primární, sekundární a terciální. Barvy primární jsou barvy základní, které nemůžeme namíchat z jiných barev. V případě míchání světelných barev jsou primárními barvami červená, zelená a modrá. Co se týká barevných pigmentů, jsou za primární barvy považovány žlutá, červená a modrá. Barvy sekundární vznikají na základě aditivního a subtraktivního míchání.[94] Vznikají tedy spojením dvou primárních barev světelných nebo pigmentových. V případě spojení dvou barev světelných vzniká žlutá, azurová a purpurová, spojením dvou barev pigmentových vzniká oranžová, zelená a fialová. [95] Terciální barvy získáváme spojením dvou barev sekundárních.[96]

Barvy chromatické a achromatické

Dle pestrosti můžeme barvy rozdělit na chromatické a achromatické. Za barvy chromatické neboli pestré označujeme všechny barvy světelného spektra. Pestré barvy se vyznačují sytostí a světlostí. Mezi achromatické neboli nepestré barvy řadíme bílou, černou a odstíny šedé. Tyto barvy se nenacházejí v barevném spektru. Jsou neutrální a z toho důvodu jsou vhodné ke kombinaci se všemi chromatickými barvami. Na rozdíl od barev chromatických se však liší se pouze světlostí.[97]

Barvy teplé a studené

Z psychologického hlediska můžeme barvy rozdělit na teplé a studené. Mezi teplé barvy řadíme například žlutou, červenou a oranžovou. Vyvolávají v nás pocit tepla, působí na nás živě, povzbudivě a podněcují nás ke zvýšené činnosti. Způsobují stoupání našeho krevního tlaku, zvyšují naši tělesnou teplotu a zrychlují puls. Dochází také ke zvýšení svalového napětí, činnosti vegetativního systému i motorické činnosti. Rovněž jsme schopni výrazněji vnímat hluk. Teplé barvy také podporují chuť k jídlu. Studené barvy naopak vyvolávají pocit chladu. Mají na nás zcela opačné účinky než barvy teplé. Spíše

[94] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 117
[95] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 89
[96] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 117
[97] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 79

nás uklidňují a naše tělesné funkce utlumují. Řadíme mezi ně zejména modrou a zelenou.[98]

Barvy můžeme dále dělit také na syté a bledé, světlé a tmavé, měkké a tvrdé či klidné a vzrušivé. Zaměřit bych se chtěla nejprve na rozdělení barev na světlé a tmavé. Za nejsvětlejší barvu je považována barva žlutá, nejtmavší barvou je modrá. Každá barva však může mít mnoho vlastních světlých i tmavých odstínů. Světlé barevné tóny působí veseleji, lehce a jemně. Tmavé barevné tóny působí naopak těžce a vážně. Měkké a tvrdé barvy můžeme jinak pojmenovat též pastelové a ostré. Pastelové barvy jsou jemných odstínů, uklidňují nás a působí příjemně. Ostré barvy jsou naopak sytých odstínů a působí na nás vzrušivěji.[99] Klidné a vzrušivé barvy můžeme jinak označit jako aktivní a pasivní. Aktivní barvy neboli vzrušivé dokáží upoutat naši pozornost více než barvy pasivní neboli klidné. Na obraze vystupují do popředí a jeví se nám větší. Pasivní barvy v obraze naopak ustupují do pozadí a připadají nám menší.[100] J. W. Goethe za barvy aktivní označil teplé barevné tóny a za barvy pasivní barevné tóny studené.[101]

Komplementární (doplňkové) barvy

Jak již víme, smícháním dvou primárních barev vznikne barva sekundární. Doplňkem této sekundární barvy je ta primární barva, která se nepodílí na jejím vzniku. V případě, že tedy smícháme například dvě primární pigmentové barvy, kupříkladu azurovou a purpurovou, vznikne sekundární barva tmavě modrá. Doplňkem této tmavě modré barvy je tedy třetí primární pigmentová barva a to žlutá. Na barevném kruhu se doplňkové barvy nacházejí vždy naproti sobě.[102]

1.4.3 Míchání barev

Barvy lze míchat dvěma různými způsoby. Existuje aditivní (součtové) míchání barev, kterým se získávají barvy světla a subtraktivní (odčítací) míchání, kterým se získávají barvy

[98] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 43-44
[99] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 117-118
[100] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 117
[101] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 118
[102] PARRAMÓN, José María. *Teorie barev*. Praha: Svojtka a Vašut, 1995. ISBN 80-7180-046-5., s. 18

pigmentové. *„Hlavní rozdíl mezi aditivním a subtraktivním míchání barev spočívá ve zdroji světla.“*[103]

Aditivní (součtové) míchání

Tento způsob míchání je založen na sčítání primárních barevných složek světla, které vyzařují ze světelného zdroje. Primárními barevnými složkami světla jsou červená, zelená a modrá. Světelné paprsky o různých vlnových délkách jsou přidávány k černé. Ta představuje stav, kdy není vydáváno žádné světlo.[104] Pokud rozsvítíme primární světelné barvy, jejich smísením vznikne barva bílá. Pokud smícháme dvojice primárních světelných barev, získáme tři světelné barvy sekundární a to azurovou, purpurovou a žlutou. Jestliže tedy chceme získat světelnou žlutou, musíme smíchat zelené a červené světlo; jejich společným působením vznikne vjem žluté barvy apod. Smícháním dvou světelných barev vznikne vždy barva nová, která je světlejší.[105]

„Všechny barvy v aditivním barevném prostředí jsou generovány světlem. To znamená, že tento systém míchání barev nepotřebuje žádný vnější zdroj světla (…) Příkladem aditivního principu míchání barev je jakýkoliv barevný displej, obrazovka či reflektor, který je zdrojem vyzařovaného barevného světla.“[106]

Subtraktivní (odčítací) míchání

Příkladem subtraktivního míchání barev jsou například vytištěné obrázky na bílý papír. Subtraktivní míchání barev vychází ze způsobu, jakým se s barvami pracuje v malířství. Namísto barev světelných jsou používány barvy krycí pigmentové, které jsou nanášeny na bílý papír. Všechny barvy opět vznikají ze tří primárních barev. V tomto případě jsou však primárními barvami azurová, purpurová a žlutá, tedy doplňkové barvy primárních barev aditivního světelného modelu.[107] Jejich smícháním dostaneme černou barvu.

Skládání barevných pigmentů je založeno na opačném principu než skládání barev světelných.[108] Subtraktivním mícháním vznikají barvy odrazem světla od povrchu

[103] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 88
[104] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 88-90
[105] PARRAMÓN, José María, ref. 102, s. 12, 16, 20
[106] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 91
[107] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 91
[108] PARRAMÓN, José María, ref. 102, s. 15

předmětů. Proto je subtraktivní míchání na rozdíl od aditivního závislé na vnějším zdroji světla. Každý barevný pigment má schopnost pohlcovat a odrážet dopadající světlo určité vlnové délky. Černá barva světlo pohlcuje, bílá ho odráží. Při odrazu světla se primární barevné složky odečítají od bílého základu. Čím více barevných pigmentů smícháme, tím více barev se odečte a tím tmavší barva vznikne. Smícháním dvou pigmentových barev vznikne tedy vždy barva tmavší.[109]

1.4.4 Kontrasty barev

V teorii barev jsou barevné tóny hodnoceny dle kontrastů, které se mezi nimi vytvářejí. Barevný kontrast znamená stav, kdy mezi dvěma srovnávanými barevnými tóny sledujeme znatelné rozdíly.[110] Žádná barva na nás nepůsobí izolovaně. Vždy záleží na jejím vzájemném vztahu s barvou sousední. Všechny sousední barvy se totiž navzájem ovlivňují a jejich vzájemného působení je potřeba využívat. Některé barevné tóny se mohou zdát tmavší vedle světlejšího tónu a naopak. Na základě toho vzniká několik zákonů kontrastů. Mezi barevné kontrasty řadíme kontrast elementární, kvantitativní, světlostní, teplotní, komplementární, simultánní a sytostní neboli kvalitativní kontrast.[111]

Elementární kontrast

Elementární kontrast je kontrast mezi čistými, nelomenými barevnými tóny. Těmito tóny jsou barvy základní neboli elementární jako je žlutá, červená, modrá či zelená. Jedná se o barvy velmi živé a jasné. Elementární kontrast je nejčastěji využíván v lidovém umění. Ve svých dílech ho používal také například holandský malíř Piet Mondrian.[112]

Kvantitativní kontrast

Tento kontrast je založen na různé velikosti dvou a více sousedních ploch.[113] V případě, že jsou v barevné kombinaci použity odlišné plošné poměry barev a některá barva převládá, dochází k porušení harmonie. To však nemusí být na škodu, jelikož díky tomu může obraz oživnout a dosáhnout většího výrazového účinku. Zvolení velikosti barevných ploch je

[109] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 91-92
[110] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 97
[111] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 148-155
[112] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 149-150

však v kompozici stejně tak důležité jako volba jednotlivých barev. Kvantitativní kontrast má totiž schopnost měnit a zesilovat efekt ostatních kontrastů.[114]

Světlostní kontrast

Tento kontrast představuje rozdíl mezi světlými a tmavými barevnými tóny. Nejvýraznější světlostní kontrast je mezi černou a bílou barvou. Čím větší rozdíly ve světlosti barev jsou, tím větší účinek kontrast má.[115] Rozdíly ve světlosti barev jsou pro malíře velmi podstatné. Pokud má být na obraze nejvýraznější sytě žlutá, musí být laděn do světlých tónů, pokud sytě červená či modrá, měl by být laděn do tónů tmavých. Tento kontrast je rovněž využíván k řešení modelace objemu a výstavbě prostoru.[116]

Teplotní kontrast

Teplotní kontrast je založen na vzájemném působen teplých a studených tónů barev. Některé barvy na nás mohou působit teple, jiné chladně. Teplé barvy jsou vzrušivé, studené nás mohou naopak uklidňovat.[117] Teplé a studené barevné tóny můžeme použít k vytvoření dojmu prostorové hloubky plochy. Teplotní kontrast totiž souvisí s tím, jak vnímáme blízkost a vzdálenost. Teplé barvy z plochy obrazu spíše vystupují do popředí a my je vnímáme jako bližší, zatímco barvy studené ustupují do pozadí a my je vnímáme jako vzdálenější.[118] Nejvíce s teplotním kontrastem pracovali impresionisté.[119]

Komplementární kontrast

Kontrast komplementární je dán vzájemnými rozdíly mezi dvěma komplementárními neboli doplňkovými barvami. [120] Tento kontrast je nejvýraznější a nejnápadnější ze všech. Doplňkové barvy jsou si nejvíce protikladné. Jestliže se nacházejí vedle sebe, navzájem se zesilují. Svým smíšením se navzájem ruší a dochází ke vzniku šedočerné barvy.[121]

[113] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 130
[114] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 151
[115] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 102
[116] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 151-152
[117] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 152
[118] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 114
[119] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 152
[120] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 120
[121] PLESKOTOVÁ, Petra, ref. 1, s. 153

Příkladem často používaných doplňkových barev jsou žlutá a fialová, modrá a oranžová a červená a zelená. Každá dvojice těchto komplementárních barev je vždy tvořena jednou barvou primární a jednou sekundární, přičemž sekundární barva byla vytvořena smícháním zbývajících dvou primárních barev.[122]

Simultánní kontrast

Simultánní kontrast vychází z fyziologických vlastností lidského oka. Lidské oko ke každé barvě vyžaduje současně její barvu komplementární. Jestliže tato barva není po určitou dobu dodána, naše oko si ji vytvoří samo. *„Přítomnost komplementární barvy je tedy pouze subjektivním výtvorem našeho systému vidění.“*[123] Simultánní kontrast je tedy příčinnou toho, proč například neutrální šedá barva v kombinaci se zelenou působí načervenale. Naopak šedá v kombinaci s červenou bude působit nazelenale. Simultánní kontrast však nevzniká pouze při kombinaci nějaké výrazné barvy se šedou, ale rovněž při kombinaci kterýchkoliv barev, které nejsou úplně přesnými komplementy. Čím větší je rozdíl ve světlosti obou barevných ploch, tím je síla simultánního kontrastu větší. Efekt simultánního kontrastu může být výraznější také při delším pozorování, při kterém dochází k únavě oka.[124]

Sytostní (kvalitativní) kontrast

Kvalitativní kontrast je kontrast mezi čistými a lomenými barevnými tóny. Jak již víme, *„sytost je jednou ze tří základních vlastností každé barvy a vyjadřuje stupeň její čistoty.“*[125] Za čisté pokládáme všechny spektrální barvy, ve kterých není obsaženo ani malé množství bílé či černé barvy. *„Sytost tedy vypovídá o kvalitě barvy (…)“*[126] Z toho důvodu bývá sytostní kontrast nazýván rovněž jako kvalitativní. Čím větší rozdíly v sytosti barev jsou, tím větší účinek tento kontrast má. Nejvíce se projevuje u barev, které mají stejnou světlost a barevný tón a odlišují se tak jen svojí sytostí.[127]

[122] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 120
[123] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 127
[124] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 127-128
[125] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 111
[126] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 111
[127] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 111-112

1.5 Historické barevné systémy

1.5.1 Newtonův kruh barevných světel

Nejstarší barevný systém vytvořil anglický fyzik a matematik Isaac Newton. Jak už bylo zmíněno v jedné z prvních kapitol, Newton přišel na to, že světelný paprsek lze pomocí čirého hranolu rozložit na spektrum sedmi barev. Tyto barvy slunečního spektra, tedy červenou, oranžovou, žlutou, zelenou, modrou, indigovou a fialovou, poté uspořádal v tomto přirozeném pořadí do kruhu.[128]

1.5.2 Goethův šestidílný kruh barev

Johann Wolfgang von Goethe, německý básník, historik umění, dramatik a prozaik, byl odpůrcem Newtonovi teorie spektrálních barev. Zastával názor, že člověk nemůže porozumět barvám čistě z hlediska fyzikálního. Zabýval se proto barvami z hlediska fyziologického a psychologického. Zajímalo ho, jak barvy působí na lidské tělo a duši.[129]

Východiskem Goethova šestidílného kruhu barev byly barvy žlutá a modrá. Goethe byl přesvědčen, že barvy lze získat ze světla a tmy. Pokud ztmavíme bílé světlo, dostaneme barvu žlutou, pokud zesvětlíme tmu, dostaneme barvu modrou. Goethe věřil, že všechny ostatní barvy mohou vzniknout právě jen z těchto dvou barev. Žlutou a modrou barvu však ještě doplnil o barvu purpurovou. Tato barva vzniká nejvyšším vystupňováním barev primárních, žlutá je vystupňována přes žlutočervenou, modrá přes modročervenou. Goethe purpurové barvě přisuzoval nejvyšší hodnotu. Pokud se smíchají dvě základní barvy, tedy žlutá a modrá, dostaneme barvu zelenou. Dalším mícháním tří primárních barev vznikne barva oranžová a fialová. Těchto šest barev poté Goethe sestavil do kruhu.[130]

J. W. Goethe si také povšiml, že pozorováním jedné barvy je možné vyvolat barvu komplementární, neboli doplňkovou. Barvy, ležící v barevném kruhu proti sobě,

[128] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 132
[129] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 133
[130] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 133

vyvolávají nejvyšší napětí a navzájem se doplňují. Goethe je proto označil za harmonické. Vztah barev sousedících považoval Goethe za neharmonický.[131]

2 BOD, LINIE, TVAR

Tato kapitola je věnována charakteristice různých tvarů a linií, které jsou ve vizuálním světě stejně tak důležité jako barvy. Společně s barvou se různé tvary a linie navzájem ovlivňují a dostávají se do vzájemných vztahů.[132] Považuji proto za důležité, zmínit zde, co to vlastně je takový bod, tvar či linie a jak na nás tyto prvky působí.

2.1 Bod

Bod je geometrický prvek, který postrádá šířku, délku i výšku. Teprve až když tento bod zvětšíme, jsme schopni ho vnímat jako malý tvar či skvrnu. Za bezrozměrný bod můžeme označit například místo, kde se protínají linie či vzájemně dotýkají geometrické tvary.[133] Pokud je bod zobrazen o samotě, působí dominantně, centricky a více upoutává naši pozornost.[134] Pokud mluvíme o zvětšeném bodu nebo malém tvaru, je potřeba věnovat pozornost rozdílu mezi velikostí daného bodu a velikostí plochy, na které je zobrazen. Jako zvětšený bod prvek působí, pokud je zobrazen na velké ploše. Jestliže je zobrazen na ploše malé, tváří se jako zřetelný tvar. Obdobnou situaci můžeme pozorovat, pokud se zaměříme na vzdálenost, v jaké jsme od plochy, na které je prvek umístěn. Je-li například na stěně domu zobrazen čtverec, z blízka ho vnímáme jako plnohodnotný tvar a z větší vzdálenosti jako bod.[135] Velikost bodu je velmi podstatná. Je důležité, všímat si jeho velikosti nejen v poměru k ploše, ale také jeho proporcí vůči ostatním prvkům, které se na dané ploše rovněž vyskytují. *„To, co bychom na základní ploše vnímali jako bod, se může změnit v plochu, jestliže se na téže základní ploše vyskytne ještě tenká linie.“*[136] Podstatný je také vzájemný vztah bodu a plochy. Pokud se bod nachází poblíž středu,

[131] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 133-134
[132] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 131, 147
[133] ROESELOVÁ, Věra. *Linie, barva a tvar ve výtvarné výchově*. Praha: SARAH, 2004. ISBN 80-902267-5-2., s. 112
[134] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 245
[135] ROESELOVÁ, Věra, ref. 133, s. 113
[136] KANDINSKY, Wassily. *Bod - linie - plocha: příspěvek k analýze malířských prostředků*. Praha: Triáda, 2000. Delfín (Triáda). ISBN 80-861-3816-X., s. 24

na vodorovné či svislé ose, působí, jakoby kmital mezi rovnováhou a vychýlením. Nachází-li se v horní části plochy, působí lehce, pohyblivě, avšak můžeme pociťovat náznak jeho klesání. Jestliže je bod umístěn v dolní části plochy, působí těžce a vzbuzuje pocit, že chce stoupat nahoru. Bod, který je situován mimo osu v nás vzbuzuje napětí. Pokud se v kompozici nachází více bodů, navzájem se ovlivňují. Dva body můžeme vnímat jako konce úsečky, tři body jako trojúhelník.[137] *„Reálný bod může mít nekonečné množství forem: s drobnými výběžky, může se podobat jiným geometrickým tvarům, mít úplně volný tvar, nebo zase ostré hrany a blížit se trojúhelníku. (…) Základní znění bodu se tedy proměňuje podle jeho velikosti a formy.“* [138]

2.2 Linie

Linie se zrodila z bodu. *„Je stopou, kterou zanechal posouvající se bod (…)“*[139] Linie má pouze jediný rozměr a to svoji délku. Pomocí opakování, zhušťování či zředění linií můžeme znázornit světlo a stín. Jejich rozbíhání a sbíhání může zase vyvolávat dojem prostoru.[140] Za dva základní druhy linií považujeme přímky a křivky. Linie, které ohraničují nějaký tvar, označujeme jako kontury. *„Přestože každá linie má určitý tvar, je nutno psychologicky uvažovat o linii a tvaru zvlášť.“*[141] Neukončené přímky většinou působí příjemně, někoho však může jejich neukončenost znejišťovat. Horizontála neboli vodorovná přímka působí klidně a vyvolává dojem statické rovnováhy. Vertikála neboli svislá přímka signalizuje pohyb vzhůru. Jestliže je silná, vyjadřuje důraznost, pevnost a důstojnost. Jestli je naopak tenká, působí lehce a vzbuzuje dojem štíhlosti. Diagonály neboli šikmé linie ruší dojem rovnováhy. Pokud linie směřují zleva doprava, působí, jakoby stoupaly, naopak linie směřující zprava doleva budí pocit, jakoby klesaly.[142] Diagonální linie mohou působit dynamicky a neklidně.[143] Pokud je na ploše znázorněno více linií, může se jednat o rovnoběžky, různoběžky či kolmice. Působení rovnoběžek závisí na tom, jak jsou umístěny ve formátu, jaký je jejich rytmus a také jestli se jedná

[137] ROESELOVÁ, Věra, ref. 133, s. 113
[138] KANDINSKY, Wassily, ref. 136, s. 26, 27
[139] KANDINSKY, Wassily, ref. 136, s. 51
[140] ROESELOVÁ, Věra, ref. 133, s. 136
[141] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 245
[142] ROESELOVÁ, Věra, ref. 133, s. 141
[143] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 245

o horizontály či vertikály. Různoběžky vyvolávají dojem pohybu. Jestliže se v některých místech protínají, jejich střetnutí upoutává naši pozornost. Kolmice propojuje výraz svislé a vodorovné přímky. Důležitá je rovněž lomená linie, která působí dynamicky a ostře. Tímto se dostáváme ke křivkám, které mohou být uzavřené, jako například kruh, elipsa či ovál, nebo otevřené jako hyperbola, parabola či polovina kružnice. Uzavřené linie působí velmi klidně. Nejklidněji vnímáme kruh. Za polootevřenou křivku můžeme označit spirálu. Spirála může být pravidelná či nepravidelná. Podle směru jejího točení ji vnímáme jako soustředivou či rozpínající se sílu. Vyvolává v nás pocit zvědavosti. Protikladem ostrých lomených linií je vlnovka, která působí velmi harmonicky a hravě, vyvolává pocit spokojenosti a může vzbuzovat i pocit tepla. Výraz vlnovek však závisí na tloušťce linií, na rytmu vlnění a také na směru jejich pohybu. Pokud jsou oblouky vlnovek menší a pravidelnější, vnímáme je velmi vesele. Větší oblouky na nás působí spíše smutně a lenivě. Vlnovky, které mají nepravidelný rytmus, působí neklidně.[144]

2.3 Tvar

Rozlišujeme tvary plošné a tvary prostorové. Plošný tvar je vymezen pohybem úsečky, tedy linií. Prostorový tvar vznikne zakřivením nějaké části plochy či prostupováním několika ploch. Tvary dále rozlišujeme na pravidelné neboli geometrické a tvary nepravidelné či organické. Tvary pravidelné geometrické můžeme dále rozdělit na tvrdé a měkké. Mezi tvrdé pravidelné řadíme čtverec, obdélník, trojúhelník, krychli, hranol apod., mezi tvary měkké kruh, ovál, elipsu či kouli. Můžeme se také setkat s pojmem tvary měkčené, kam patří například čtverec se zaoblenými rohy. Pravidelné geometrické tvary můžeme změřit, popsat a pojmenovat. Jsou přesné a souměrné. Tvary nepravidelné neboli organické, mohou být souměrné i nesouměrné. Jejich utváření je ovlivňováno přírodními zákonitostmi a také myšlením a cítěním umělce. Dále máme tvary uzavřené a otevřené. Obrys uzavřených tvarů je neporušený. Pokládáme je za ukončené a pevně vymezené. U tvarů otevřených je obrys porušený a neplný. Jedná se například čtverec o třech stranách. Takovéto tvary ponechávají prostor naší fantazii a představám.[145] Dále rozeznáváme tvary vyvážené a nevyvážené. Tvary vyvážené jsou symetrické a pravidelné.

[144] ROESELOVÁ, Věra, ref. 133, s. 142-143
[145] ROESELOVÁ, Věra, ref. 133, s. 186-187

Působí na nás spíše staticky. Tvary nevyvážené bývají naopak nepravidelné a působí proto více dynamicky.[146]

V tomto odstavci bych se chtěla zaměřit na to, jak působí geometrické tvary na lidskou psychiku. Jinak vnímáme čtverec, trojúhelník a jinak také kruh. Čtverec je pravidelný a středově souměrný. Jestliže stojí na základně, působí na nás klidně a vyvolává dojem stability. Jestliže je však postaven na některý ze svých vrcholů, působí dynamicky. Ve většině kultur je čtverec symbolem pozemské existence. Pokud čtverci prodloužíme strany, vznikne nový tvar a to obdélník. Jestliže je obdélník rozšířen pouze mírně, může na nás působit nepříjemně, jelikož se tvar stále přibližuje čtverci a je špatně čitelný. Obdélník, který je prodloužený vertikálně, působí důstojně a monumentálně. Obdélník prodloužený horizontálně vyvolává pocit pohybu do šířky. Další jeho rozšiřování působí nelibě, nicméně přiblíží-li se tvar obdélníku lince, působí na nás příjemně. Dalším geometrickým tvarem, kterým se budeme zabývat, je trojúhelník. Trojúhelník je výrazem harmonie. Z jeho ostrých úhlů však sálá energie. Ostré úhly trojúhelníku také vzbuzují dojem čilosti. Rovnostranný trojúhelník působí harmonicky a stabilně, trojúhelník rovnoramenný s krátkou základnou a vysokými rameny vzbuzuje pocit růstu. Z měkkých geometrických tvarů bych se chtěla věnovat působení kruhu. Kruh je symbolem dokonalosti a uzavřenosti. Působí velmi uklidňujícím dojmem. Je to tvar, kterému chybí rozruch, typický pro tvary se stranami a úhly.[147]

S tvary bývají často spojovány určité barvy. Některé tvary totiž mohou mít shodný výraz jako některé barvy. Podobnost existuje například mezi primárními barvami žlutou, červenou a modrou a základními geometrickými tvary trojúhelníkem, čtvercem a kruhem. Účinky žluté barvy můžeme srovnat s působením trojúhelníku. Trojúhelník i žlutá barva symbolizují mysl, zároveň jsou spojovány s agresivitou a výbojností. Červená barva se shoduje se čtvercem. Čtverec i červená barva jsou symbolem přitažlivosti a omezení. Stejné účinky jako barva modrá má kruh. Kruh i modrá barva přinášejí pocit uvolnění.[148]

[146] KULKA, Jiří, ref. 4, s. 253
[147] ROESELOVÁ, Věra, ref. 133, s. 192-193
[148] DANNHOFEROVÁ, Jana, ref. 3, s. 54

3 EMOCE

Jelikož jsou v mé praktické části námětem emoce, považuji za vhodné nevěnovat se pouze barvám a tvarům, ale zmínit zde také několik informací o charakteristice a rozdělení emocí. Právě díky tomuto přehledu jsem zjistila, jak se emoce dělí a ujasnila si například rozdíl mezi krátkodobými city, náladou, afektem a citovými vztahy. Toto vše mi poté pomohli při pozdějším výběru emocí pro mé plakáty.

Emocí pociťujeme velmi mnoho. Může se jednat o emoce pozitivní, jako jsou například radost, naděje či překvapení, nebo emoce negativní jako jsou například strach, hněv, smutek a další. Definovat pojem emoce je však velmi těžké. Emoce samy o sobě jsou velmi komplikované a jejich zkoumáním se zabývala řada psychologů.[149] Komplikovanost emocí je například *„zesílena tím, že každá jednotlivá emoce se projevuje v celé řadě forem. Tak existuje řada typů lásky, smutku, strachu a dalších emocí, přičemž jednotlivé formy se vzájemně značně liší.“*[150] Mne zaujala charakteristika emocí autorky Ivy Stuchlíkové a to taková, že *„Emoce jsou velmi komplexní jevy jejichž charakteristickým rysem je jejich velká citlivost a proměnlivost.“*[151] Dále ve své publikaci autorka píše, že *„bývají chápány jako evolučně vzniklé mechanismy adaptace na určité problémy přežití.“*[152] Zmínit bych chtěla také některé důležité znaky emocí, jako je například polarita, kdy ke každé emoci můžeme přiřadit její protějšek, například opakem radosti je smutek apod. Dalším podstatným znakem je rozdílnost emocionálních reakcí. Na rozdíl od dospělého člověka dokáže novorozenec dát najevo pouze to, co se mu líbí a co se mu nelíbí. Během dalšího vývoje jedince se však emocionální reakce dále rozvíjejí.[153]

Nyní bych se chtěla zaměřit na problematiku dělení emocí. U některých psychologů se setkáváme s rozdělením emocí na primární (emoce základní; vrozené, provázené instinkty) a sekundární (emoce odvozené od základních). Prvním, kdo se začal zabývat emocemi primárními, byl J. B. Watson, následovali ho teoretici jako například McDougall,

[149] NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6., s. 8
[150] STUCHLÍKOVÁ, Iva. *Základy psychologie emocí*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-282-9., s. 11-13
[151] STUCHLÍKOVÁ, Iva, ref. 150, s. 11-13
[152] STUCHLÍKOVÁ, Iva, ref. 150, s. 25
[153] NAKONEČNÝ, Milan, ref. 149, s. 19

Ekman či Plutchik.[154] Podle délky trvání a intenzity můžeme emoce dělit na *„city (krátkodobé s různou intenzitou), nálady (déletrvající city s různou intenzitou), afekty (krátkodobé, prudce se vybíjející city s velkou intenzitou), vášně (silné citové vztahy, dlouhodobé k určitému objektu nebo činnosti).“*[155] Autorka Iva Stuchlíková mluví o emocích jako o tzv. afektivních jevech. Podle této autorky je *„při vymezování emocí důležité hovořit o celé říši afektivních jevů zahrnující vedle emocí i emocionální vztahy, nálady, (…)“*[156] Z hlediska vývoje jsou emoce děleny také na tzv. nižší city, které jsou chápány jako emoce vrozené, a vyšší city, *„které jsou spojeny se vztahem ke společenským hodnotám.“*[157] Tyto vyšší city neboli city naučené se běžně dělí na etické, estetické a intelektuální.[158]

4 ABSTRAKTNÍ UMĚNÍ

Jelikož jsou mé plakáty abstraktní, chtěla bych zde zmínit také několik slov o abstraktním umění. Abstraktní umění se zrodilo na počátku 20. století. Mezi jeho průkopníky patří Vasilij Kandinskij, Kazimir Malevič či Piet Mondrian. Jedná se o umění, které nezobrazuje žádné rozpoznatelné objekty ani figury. Různé předměty a figury jsou zde nahrazeny liniemi, různými tvary i barevnými plochami.[159] Abstraktní umění můžeme tedy označit též jako *„nekonkrétní, neobjektové, nepředmětné, nefigurativní nebo čisté umění.“*[160] I přesto, že vychází pouze z linií, tvarů, barev apod., různá vyobrazení neztrácí svůj význam, funkci ani obsah.[161] Snahou abstraktního umění je zejména vyjádřit neviditelné jevy, jako jsou například různé emoce, nevyslovitelné myšlenky a pocity.[162]

[154] STUCHLÍKOVÁ, Iva, ref. 150, s. 49
[155] NAKONEČNÝ, Milan, ref. 149, s. 63
[156] STUCHLÍKOVÁ, Iva, ref. 150, s. 11-13
[157] NAKONEČNÝ, Milan, ref. 149, s. 65, 291
[158] NAKONEČNÝ, Milan, ref. 149, s. 65
[159] GRAHAM-DIXON, Andrew. *Umění: velký obrazový průvodce*. Praha: Knižní klub, 2010. ISBN 978-80-242-2663-7., s. 434
[160] BALEKA, Jan, ref. 76, s. 8
[161] BALEKA, Jan, ref. 76, s. 8
[162] ŠAMŠULA, Pavel a Jarmila HIRSCHOVÁ. *Průvodce výtvarným uměním IV*. 3. vyd. Úvaly: Albra, 2006. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Albra). ISBN 80-7361-005-1., s. 66

5 ABSTRAKTNÍ EXPRESIONISMUS

Abstraktní expresionismus dosáhl svého rozmachu ve 40. a 50. letech 20. století v New Yorku, trval však až do počátku 60. let.[163] Jedná se o *„silně citový proud abstraktního malířství, kladoucí důraz na bezprostřední výrazovost malířského projevu rytmem, dynamičností, harmonií, barevností, rukopisem atd.“*[164] Jeho umělci pracovali převážně s rozměrnými plátny. Umělce abstraktního expresionismu můžeme rozdělit do dvou skupin a to na umělce, kteří se věnovali akční malbě a na umělce zabývající se malbou barevných polí. Mezi představitele akční malby patří Jackson Pollock, Willem de Kooning či Franz Kline. V malbách akčních umělců se odrážejí emoce, které autoři pociťovali během tvorby. Umělci nanášeli barvu na plátno velmi vášnivě a naléhavě. Rozlévali ji, stříkali a nechávali ji stékat. Jejich obrazy proto působí velmi dramaticky. Hlavním představitelem malby barevných polí byl Mark Rothko, dále také Barnett Newman či Clyfford Still. Malby těchto umělců působí klidněji a kladou důraz na emocionální sílu barvy. Jsou tvořeny velkými barevnými plochami a na rozdíl od akčních maleb pečlivě promyšleny. Malby barevných polí v nás mají vyvolávat pocity úcty a úžasu. Jejich velké rozměry nás ohromují.[165]

5.1 Mark Rothko

Mark Rothko žil v letech 1903–1970. Byl jedním z významných představitelů abstraktního expresionismu. Díky jeho emotivně působivému využití barev byl označován za malíře barevných polí. Svůj osobitý styl, díky kterému se stal známým, však začal Rothko rozvíjet až koncem 40. let. Právě v této době začal pracovat s velkými plochami barev,[166] které se staly základním nástrojem jeho umění.[167] Ve svých raných abstraktních malbách využíval převážně teplé a intenzivní barvy. Na počátku 50. let se v jeho dílech objevovaly nejčastěji žluté, oranžové a červené tóny. V posledních letech svého života vytvářel díla převážně s tmavě modrou, hnědou, šedou a černou barvou. Jeho malby se tak stávaly temnějšími

[163] GRAHAM-DIXON, Andrew, ref. 159, s. 502
[164] BALEKA, Jan, ref. 76, s. 8
[165] GRAHAM-DIXON, Andrew, ref. 159, s. 502
[166] GRAHAM-DIXON, Andrew, ref. 159, s. 512
[167] GOLDING, John. *Cesty k abstraktnímu umění: Mondrian, Malevič, Kandinskij, Pollock, Newman, Rothko a Still*. Brno: Barrister & Principal, 2003. Dějiny a teorie umění. ISBN 80-86598-48-9., s. 196

a pochmurnými. O svém díle Rothko prohlásil, že se týká *„základních lidských emocí – tragédie, extáze a osudu.“*[168] *„Rothko má až neuvěřitelně vytříbený cit pro jemné až rafinované harmonie barev a proporce jejich vztahů. V jeho plátnech dosáhlo citové působení barvy svého vrcholu. Tento dojem ještě stupňují neurčité, rozpité obrysy, které dodávají geometricky jednoduchým tvarům jemnou, velice působivou vibraci (chvění).“*[169] Právě díky měkkým okrajům můžou některé tvary vypadat, jakoby se lehce vznášely nad plátnem a to i přesto, že se jedná například o obdélník chladné a ustupující barvy.[170] Nedílnou součástí Rothkových maleb se stává divák. Roli diváka si Rothko velmi dobře uvědomoval. Byl posedlý tím, jak mají být jeho obrazy prezentovány. Požadoval, aby byly pověšeny skoro až u podlahy a také, aby je divák pozoroval zblízka.[171]

6 MINIMALISMUS

Minimalismus nebo též minimální umění byl *„v sochařství 60. a 70. let 20. stol. směr soustředěný na zrakové, strukturální, filozofické aj. problémy prostoru v dílech řešené minimalitou výtvarných prostředků, tj. pouze elementárními výtvarnými prvky.“*[172] Vznikl v USA a ve Velké Británii odkud se rozšířil do dalších zemí. *„Své výrazové prostředky směr zúžil na nejzákladnější a nejnezbytnější, tj. minimální tvarosloví, tvořené jednoduchými, jasnými a čistými geometrickými tvary (…)“*[173] Mezi přední umělce tohoto směru patří Donald Judd a Robert Morris.[174]

[168] GRAHAM-DIXON, Andrew, ref. 159, s. 502
[169] BLÁHA, Jaroslav a Jan SLAVÍK. *Průvodce výtvarným uměním V*. 2. vyd. Úvaly: Albra, 2010. ISBN 978-80-7361-038-8., s. 19
[170] GRAHAM-DIXON, Andrew, ref. 159, s. 502
[171] GOLDING, John, ref. 167, s. 199
[172] BALEKA, Jan, ref. 76, s. 224
[173] BALEKA, Jan, ref. 76, s. 224
[174] GRAHAM-DIXON, Andrew, ref. 159, s. 529

PRAKTICKÁ ČÁST

7 PROCES TVORBY

Již při výběru tématu bakalářské práce jsem se soustředila na to, abych se mohla věnovat grafické tvorbě. Vytvoření série grafických plakátů na téma „Emocionální účinek a interakce barev“ pro mne bylo velice zajímavé, a proto jsem se rozhodla si toto téma zvolit. Zpočátku jsem především uvažovala nad tím, jak své téma nejlépe uchopit. Chtěla jsem dát hlavní slovo emocím, a proto jsem se rozhodla každému plakátu jednu přiřadit. Jedná se tedy o plakáty na emoce, přičemž jsem se danou emoci vždy snažila vyjádřit zejména pomocí barev a také s použitím různých tvarů či linií.

7.1 Výběr emocí

Jelikož mým cílem bylo vytvořit osm plakátů, zvolila jsem si tedy osm různých emocí. Jejich výběru jsem věnovala značnou pozornost. Již před samotným výběrem jsem se zabývala charakteristikou a rozdělením emocí, jelikož jsem se chtěla v typech emocí lépe orientovat. Vybírala jsem převážně z emocí krátkodobých, nicméně občas jsem se zaměřila i na citové vztahy. Zde se mi zalíbila například zášť či závist. Snažila jsem se vybrat takové emoce, které denně zažívá každý, i ty, které někteří z nás pociťují méně častěji. Celkem mně jich zaujalo dvanáct a to z pozitivních radost, naděje, touha, nadšení, úžas a důvěra a z negativních smutek, vztek, závist, zášť, panika a stud. Tyto emoce jsem později zúžila na osm potřebných. Jelikož jsem chtěla mít stejný počet pozitivních i stejný počet negativních, zvolila jsem nakonec čtyři emoce pozitivní totiž radost, naději, úžas a touhu a čtyři negativní totiž vztek, smutek, paniku a stud.

7.2 Další postup

Jelikož je mé téma velmi subjektivní, na to, jaké budou mé další kroky, jsem se soustředila déle. Nápad, jak k tvorbě plakátů přistupovat jsem již sice měla. Měla jsem rovněž vybráno několik vhodných emocí, ale stále jsem uvažovala nad dvěma odlišnými způsoby

dalšího postupu a snažila se zvolit ten nejvhodnější. První metodou, kterou se mi zdálo vhodné postupovat, bylo vytvořit plakáty na základě výzkumu. Druhým vhodným postupem, nad kterým jsem uvažovala, bylo vytvořit plakáty podle sebe a až poté s nimi jít za respondenty a získávat jejich interpretace. Nejprve jsem dala přednost výzkumu, o kterém se zmíním v řádcích níže. Nakonec ale zvítězil postup druhý, dalo by se říci, opačný. Rozhodla jsem se vytvořit plakáty podle sebe, podle mého subjektivního dojmu, nikoliv na základě výzkumu, a až poté k vytvořeným plakátům získávat interpretace dotazovaných.

7.3 Prvotní záměr

Dříve, než se dostanu k samotnému procesu tvorby jednotlivých plakátů, chtěla bych zde zmínit, jak jsem původně chtěla k tvoření plakátů přistupovat. Mým původním záměrem bylo vytvořit plakáty na základě výzkumu. Pomocí výzkumu jsem chtěla zjistit, jaké barvy si pod určitými emocemi představují respondenti mé věkové kategorie a na základě jejich odpovědí vytvořit sérii plakátů. Díky výzkumu bych tak zjistila, jak na lidi jednotlivé barvy působí a s jakými emocemi si je spojují.

Výzkum měl probíhat tak, že bych dotazované osobě poskytla vzorník různých odstínů barev a zároveň jí postupně sdělovala všech osm emocí. Respondent by ke každé emoci přiřadil určité barvy, podle svého cítění. Ke každé emoci by mohl přiřadit jednu až maximálně tři barvy. Přiřazení maximálně tří barev jsem se rozhodla zadat proto, aby plakáty, v případě, že bych do nich chtěla použít všechny dotazovanými uvedené barvy, nebyly chaotické či přeplácané. Chtěla jsem také, aby respondenti zpočátku řekli barvu, která je k dané emoci napadne jako první a až poté nad volbou barev začali třeba více uvažovat. Během přípravy výzkumu jsem se zabývala zejména otázkou věkové kategorie. Chtěla jsem pracovat s jedinci pouze jedné věkové skupiny. Uvažovala jsem nad dospělými lidmi, kteří mohou mít emocí zažitých více a také je mohou mít prožité intenzivněji. Nakonec jsem se ale rozhodla pro svůj výzkum oslovit respondenty přibližně mého věku. Další důležitou otázkou bylo, s kolika lidmi chci ve výzkumu spolupracovat. Opět kvůli tomu, aby plakáty nebyly příliš barevně přeplácané, jsem se rozhodla pro spolupráci s maximálně deseti lidmi. Dále jsem řešila také pohlaví respondentů. Jelikož

jsem z výzkumu chtěla získat obecný přehled, rozhodla jsem se spolupracovat s ženským i mužským pohlavím. Zároveň jsem usuzovala, že by mne mohlo nějak ovlivňovat to, kdyby dotazovaným v mém výzkumu byl někdo, kdo je mi blízký a koho dobře znám. Myslela jsem si totiž, že bych mohla předpokládat, jaké barvy k daným emocím použije. Během předvýzkumu, ve kterém jsem spolupracovala se svojí sestrou, jsem však zjistila, že i když ji znám velmi dobře, neodkážu odhadnout, jaké barvy použije a to, jaké barvy použila, pro mne bylo občas i překvapivé. Výzkum jsem si nejprve vyzkoušela sama na sobě. Chtěla jsem vědět, jaké barvy bych k emocím přiřadila já sama, dříve, než budu ovlivňována názory ostatních. Při některých emocích jsem dokázala přiřadit barvu ihned, jindy jsem však nad výběrem chvíli uvažovala. Poté, co jsem si vyzkoušela výzkum sama na sobě, jsem se pustila do předvýzkumu s ostatními. Předvýzkum jsem provedla celkem se čtyřmi respondenty. Během předvýzkumu jsem si však začala uvědomovat, že toto není ta správná cesta. Začala jsem tedy nejprve hledat jiné postupy výzkumu. Přemýšlela jsem například nad tím, jestli by nebylo lepší udělat dotazník s více respondenty a poté do plakátů použít pouze nejčastější výsledky.

Na výzkum jsem se zpočátku velmi těšila a zajímalo mě, jaké barvy k různým emocím ostatní přiřadí. Po předvýzkumu jsem si však uvědomila, jak moc je toto téma subjektivní a že tento postup pravděpodobně nebude fungovat. Bylo mi jasné, že se výběr barev k jednotlivým emocím bude lišit, ale nemyslela jsem si, že až tak moc. Na každého z nás barvy působí odlišně. Naše vnímání barev také ovlivňuje naše nálada či vnější podmínky. Každý respondent by mi tedy mohl k emocím přiřadit pokaždé nějakou jinou barvu. Jeho volbu by vždy ovlivňovalo například právě to, jakou má zrovna náladu. Začala jsem se tedy proto nakonec obracet k první možnosti. Usoudila jsem, že výzkum byl chybný krok a že bude lepší, když plakáty udělám podle sebe a až poté s nimi půjdu za respondenty.

7.4 Volba formátu

V těchto řádcích bych chtěla zdůvodnit volbu velikosti formátu mých plakátů. Podle mého názoru má barva silnější účinek, když je zobrazena na větší ploše. Právě z toho důvodu jsem pro své plakáty volila formát větších rozměrů. Rozhodla jsem se nakonec zvolit formát velikosti B1. Myslím si, že čím větší určité dílo je, tím snáze se do něj dokážeme

ponořit. Když je totiž dílo větších rozměrů, je to jakoby mne pohltilo a já přestala vnímat všechno ostatní kolem sebe. Z tohoto důvodu si myslím, že čím větší mé plakáty budou, tím lépe se lidé dokáží do daných emocí vcítit a dokáží snáze říci, jak na ně plakáty působí.

Při volbě formátu jsem se inspirovala díly některých abstraktních expresionistů, zejména dílem Marka Rothka a jeho malbou barevných polí. Mnoho abstraktních expresionistů totiž své obrazy malovalo na rozměrná plátna. Právě velký rozměr jejich děl dokáže diváky více ohromit a ti se tak dokáží do díla ponořit hlouběji.

8 POPIS PLAKÁTŮ

Mým cílem bylo vytvořit jednoduché, minimalistické plakáty, ze kterých by byla, podle mého subjektivního dojmu, zřejmá určitá emoce. Při vytváření plakátů jsem se rozhodla vydat abstraktní cestou. Do každého plakátu jsem tedy ukryla jednu emoci a k jejímu vyjádření použila různé barvy a tvary, které jí podle mě nejlépe vystihují. Jedná se tedy o plakáty, založené pouze na mém subjektivním pocitu. Soustředila jsem se pouze na to, jak to cítím já. Je tedy možné či dokonce pravděpodobně, že se se mnou respondenti neshodnou.

Samozřejmě určitě existují emoce, ke kterým by mnoho z nás přiřadilo stejnou barvu, ale rozhodně bychom stejný názor neměli všichni. Každý z nás je jistě seznámen s tím, jak na nás určité barvy mohou působit či jakou mají symboliku. Existují totiž obecné významy barev, které jsou platné pro většinu populace. Červená barva je například spojována s pocity agrese a hněvu. Jistě se však najdou jedinci, kteří by ke hněvu přiřadili i jinou barvu či použili barvu zcela odlišnou. To, že jsme obeznámeni s tím, jaký vliv na nás určité barvy mohou mít, neznamená, že na nás budou také takto působit. Vnímání barev je velmi subjektivní záležitostí. To, jak jednotlivé barvy vnímáme, je ovlivňováno kulturním prostředím, ve kterém žijeme, našimi odlišnými zkušenostmi i naší současnou náladou. Záleží také na našem vztahu k barvám. Některé barvy máme rádi a působí na nás příjemně, jiné na nás působí naopak nepříjemně a v oblibě je nemáme. Když například spatřím svoji oblíbenou barvu, zlepší se mi nálada a daná barva mě dokáže rozveselit. Oblíbená barva může tedy podle mého názoru v jedinci vyvolávat radostnou náladu,

a proto si ji může spojovat právě s emocí radost. Někomu se tedy může k emoci radost vybavit například barva růžová, jelikož je to jeho oblíbená barva.

Při tvorbě plakátů jsem se inspirovala pouze různými fotografiemi lidí, kteří zrovna prožívají určité emoce. Chtěla jsem vidět, jak se při prožívání daných emocí tváří a jak se chovají. Dokázala jsem se díky tomu více vcítit do emocí, které zrovna neprožívám.

8.1 Radost

Jak již víme, emoce můžeme rozdělit na základě jejich trvání a intenzity. Emoce radost je považována za jednu ze základních emocí. Řadíme ji mezi afekty, tedy silně se vybíjející city s velkou intenzitou, které trvají kratší dobu. Emoci radost jsem pro jeden ze svých plakátů vybrala proto, že je to velmi pozitivní emoce a každý z nás ji jistě pociťuje velmi často. Já si s radostí jednoznačně spojuji žlutou barvu. Žlutá barva je pro mě velmi optimistická. Když ji spatřím, ihned mě rozveselí a zlepší mi náladu. Také to je moje nejoblíbenější barva a možná právě proto si ji spojuji s pocity, které ráda prožívám. Žlutou si s radostí mohu spojovat také proto, že mám velmi ráda léto a žlutá mi připomíná slunce a teplo. Léto a teplo mi evokuje rovněž barva oranžová. Plakát jsem tedy vytvořila pomocí žluté a oranžové barvy. Celkem jsem vytvořila několik verzí plakátu. Nejprve jsem radost vyjádřila pomocí žluté plochy, na které se nacházel pouze kruh. Kruh je pro mě příjemný, stejně tak jako pocit radosti. Zároveň mi připomíná, stejně tak jako žlutá barva, slunce. Plakát na mě však působil spíše klidným dojmem. Rozhodla jsem se proto nakonec pocit radosti vyjádřit více expresivněji a to pomocí menších vlnek, které na mě působí velmi vesele. Takto zobrazené vlnky mi připomínají jásot a tedy i radost. K jejich zobrazení jsem použila oranžovou barvu. Žlutou si s radostí spojuji více, a proto jsem ji použila na větší ploše a to na pozadí.

8.2 Naděje

Naděje je víra, že se nám splní naše přání. Je to víra v pozitivní výsledek nastávajících situací či událostí. Bývá také spojována s nejistotou. Někdo, kdo je například smrtelně nemocný, stále žije v naději, že se uzdraví. Dále například doufám, že se mi povedlo

zvládnout zkoušku, i přesto, že vím, že jsem chybovala. Přesto mám ale pořád naději, že jsem zkoušku zvládla. I když máme tedy pocit, že se nám něco úplně nepodařilo, stále máme aspoň malou kapku naděje, že vše dobře dopadne. Naději jsem tedy zobrazila jako malou kapku a umístila jí do pravého horního rohu formátu. Tato část obrazu upoutá diváky jako první. Právě kapka naděje je v tomto plakátu nejdůležitější a já jsem chtěla, aby byla středem divákovy pozornosti. Zároveň jsem ji chtěla umístit vysoko, jelikož čím více kapka je, tím větší naději pro mě vyjadřuje. Kapka zobrazená dole, by pro mě byla pouze malou nadějí. Zároveň na mě takto kapka působí, jakože je v nedohlednu. Vyhlížím ji, je mým sluncem. Zpočátku jsem chtěla k zobrazení naděje použít malé kolečko, nakonec jsem ale zvolila opravdovou kapku, tedy skvrnku, která podle mě „kapku naděje“ vystihuje nejlépe. U tohoto plakátu jsem pracovala i se symbolikou barev. Naději symbolizuje barva zelená. Já si ji s nadějí také spojuji, a proto jsem zelenou v plakátu využila. Zároveň by pro ostatní mohl být můj plakát díky této symbolice jasnější a mohli by snáze vyčíst, že se jedná o naději. Jako podklad jsem zpočátku chtěla použít barvu bílou. Bílá barva měla značit prázdnotu a zelená kapka tu naději v ní. Zároveň jsem chtěla, aby kapka naděje vynikla. Nakonec jsem však pro pozadí zvolila rovněž zelenou barvu. Po výtisku návrhů mi přišlo, že kapka naděje působí výrazněji ve světlejší zelené ploše. Zároveň jsem se tak držela barevnosti, kterou jsem skutečně k naději chtěla použít.

8.3 Touha

Touhu můžeme zařadit mezi trvalejší emoce. Vyjadřuje náš vztah k něčemu, co je nám vzdálené, nebo co nemůžeme mít. Toužit můžeme po něčem, jako například po moci či úspěchu, nebo po někom. Já jsem se ve svém plakátu rozhodla vyjádřit touhu po někom, jelikož když se řekne touha, jako první si představím touhu po nějaké osobě. Touha po někom je pro mě také silnější, než například touha po úspěchu. Spojuji si jí s vášní a chtíčem. Pro plakát s touto emocí jsem měla rovněž několik návrhů. Chtěla jsem touhu vyjádřit nějakým tvarem, který se rozpíná či zvětšuje. Chtěla jsem znázornit, jak touha roste, jak se stupňuje. Nakonec jsem k tomu využila tahy, které se postupně překrývají přes sebe a mění se jejich barevnost. Linie vespod jsou méně výrazné, spíše splývají s pozadím. Postupně se však stávají výraznějšími. Linie, které jsou úplně navrchu, jsou

výrazné nejvíce. Zobrazení linií tedy vyjadřuje stupňující se touhu. Tahy jsou zároveň dynamičtějšího rázu. Mají vyjadřovat nutnost, naléhavost a úsilí o to, být nějaké osobě nablízku. Dynamické tahy mi rovněž evokují vášeň. Seskupení linií může také připomínat tvar srdce. Snažila jsem se zde symbol srdce nenápadně ukrýt, jelikož si s touhou spojuji i lásku a k ní symbol srdce patří. Symbol srdce je pro mě tedy neodmyslitelně spjatý i s pocitem touhy. Nejvíce jsem se však při vytváření plakátu soustředila na zvolení barev. S touhou a vášní si nejvíce spojuji barvu vínovou a odstíny růžové. Tyto barvy jsou použity v celém plakátu. Pocit touhy jsem se snažila vyjádřit i v pozadí. Tmavší barva se od středu do horního a dolního kraje proměňuje ve světlejší. Snažila jsem se tak vyjádřit rozpínající se touhu. Použité barvy podle mě emoci samy o sobě umocňují a myslím si, že i kdybych touhu vyjádřila pouze těmito barvami, bylo by poznat, o jakou emoci se jedná.

8.4 Úžas

Úžas prožíváme, když jsme překvapeni nějakou událostí, kterou jsme neočekávali. Je to velmi intenzivní prožitek, který trvá jen krátkou dobu. Úžas považuji za pozitivní emoci. Z toho důvodu jsem v plakátu použila pro mě velmi pozitivní a optimistické barvy a to světle zelenou, žlutou a také oranžovou. Tyto barvy jsou pro mě barvy úžasu. Emoci úžas jsem chtěla vyjádřit jako nějaký výbuch. Výbuch nadšení či překvapení. Když jsme totiž z něčeho velmi překvapena, cítím se, jako by ve mně úžas explodoval. Tyto pocity jsem se snažila v plakátu nějak vyjádřit. Hlavní slovo zde dostal prvek větších rozměrů, který má představovat právě onu explozi nadšení a překvapení. Opět jsem ho umístila do místa, které divákovu pozornost upoutává nejvíce. Prvek se skládá z dynamičtějších tahů a skvrnek a je znázorněn pomocí žluté a oranžové barvy. Skvrnky jsem zde použila proto, jelikož přesně takto bych cákla barvu na plátno, kdybych prožívala pocit úžasu. Svým znázorněním může prvek připomínat také například ohňostroj. Pro pozadí jsem zvolila barvu světle zelenou. Chtěla jsem, aby prvek na pozadí vynikal, a toho jsem dosáhla právě pomocí barevnosti.

8.5 Vztek

Vztek je velmi silná emoce, kterou pociťujeme, když jsme například naštvaní nebo se nám něco nedaří. Tuto emoci řadíme mezi afekty. Vyznačuje se krátkým trváním a intenzivním průběhem. K emoci vztek se mi jako první jednoznačně vybaví barvy červená a černá. Právě červená barva v nás vyvolává pocit agrese a hněvu. Svoji silou dokáže povzbudit zuřivost a vznětlivost. Představuje také dynamiku a čilost. Tato barva sama o sobě může mít vliv na to, jak emoci vztek vnímáme. Myslím si, že kdybych v tomto plakátu červenou barvu nepoužila, působil by jako vztek rozhodně méně. Se vztekem si červenou barvu spojuje většina z nás. Je využívána pro znázornění rozzuřených emotikonů, je barvou choleriků, rudým hadrem bývá máváno před očima rozzuřených býků. Když prožíváme vztek, většinou také samým rozčílením zrudneme. Já si červenou barvu se vztekem spojuji nejvíce, a proto jsem ji použila na větší ploše, a to na pozadí. Velké červené pozadí ve mně vyvolává pocity agrese. Když prožívám vztek, bývám přitom často i agresivní, a právě proto si agresi si se vztekem spojuji. K znázornění vzteku jsem dále použila barvu černou. Vztek jsem se snažila vyjádřit zejména pomocí dynamických a ostrých tahů, které umocňuje a podtrhuje právě černá barva. Díky těmto dynamickým a energickým tahům je obraz plný napětí. Snažila jsem se tahy znázornit, jako by byly vztekle načmárané. Jednotlivé tahy jsou tenké i silné a navzájem se různě překřižují a protínají. To podtrhuje jejich dynamický ráz. Svižné a zároveň temperamentní tahy ve mně vyvolávají pocity agrese a hněvu. Díky zvolené barevnosti působí dílo velmi kontrastně. Již samotná kombinace červené a černé barvy ve mně vyvolává pocity vzteku a rozzuření, ale také například i pocit nebezpečí. Někdo může mít z plakátu možná i depresivní pocit. To může souviset se symbolikou barev. Červená je barvou nebezpečí, černá je barvou strachu a zla. Je to negativní barva, která může působit depresivně a těžce.

8.6 Smutek

Každý z nás jistě tuto emoci během svého života mnohokrát pocítil. Jedná se o emoci, kterou vnímáme jako negativní. Pociťujeme ji v důsledku nějaké nepříznivé události, která se nás velmi dotkla. Může se jednat například o ztrátu blízké osoby či ztrátu nějaké, pro

nás cenné, věci. Smutní můžeme být, když nám někdo velmi ublížil. Smutek je opakem radosti. Bývá spojován s pocity beznaděje, žalu, lítosti či zoufalství. Jeho projevem je zejména pláč. I přesto, že jsem se chtěla zaměřit na to, co mě k jednotlivým emocím napadne jako první, udělala jsem si několik návrhů. Pro tuto emoci jsem měla v hlavě dva způsoby vyjádření. V obou případech jsem chtěla využít šedou barvu. Tato barva na mě, ve všech svých odstínech, působí velmi smutně až depresivně. Obecně šedá barva působí pasivně a nevýrazně. Bývá spojována zejména se smutkem, bolestí či chudobou. Je to barva, kterou nemám moc v oblibě. Může to být právě tím, že ve mně vyvolává pocit smutku. Dále se mi k vyjádření této emoce hodila barva černá, kterou si s pocitem smutku rovněž spojuji. V prvním z mých návrhů se objevuje objekt, který může vypadat, jakože pláče. Přesně to bylo mým cílem. Chtěla jsem nějak vyjádřit projev pláče. Stékající kapky šedé barvy mají vyjadřovat slzy. V druhém návrhu jsem využila opět vlnovek, které mají však oproti radosti větší oblouky. Větší oblouky vlnovek vnímáme na rozdíl od menších spíše smutně. Na mě takovéto vlnovky smutně působí, a proto jsem je pro vyjádření smutku použila. Vlnovky také pomalu klesají. Chtěla jsem tak vyjádřit pocit tíže, který si se smutkem také spojuji. Když jsem smutná, něco mě tíží. Je to pořád těžší a těžší, a z toho důvodu vlnovky stále klesají níže a níže. Obě varianty pro mě byly výrazem smutku, nakonec jsem se však rozhodla upřednostnit variantu druhou, tedy vyjádření smutku pomocí vlnovek.

8.7 Panika

Panika představuje stav extrémní a spontánní úzkosti. Domnívám se, že většina lidí bude mít spojenou paniku s nějakou katastrofou, jako příklad mne napadá představa, že jsem na nějakém hudebním festivalu a stane se mimořádná událost, která bude spíše negativního charakteru. Když pominu náhlou změnu počasí z prosluněného dne na bouřku, což může vyvolat v davu lehkou paniku, ale představím si nedej bože teroristický útok ohrožující životy účastníků, v tu chvíli nebude nikdo schopen korigovat chování lidí a na místě nastane velké panika. Já osobně si trochu spojuji paniku se stresem a nervozitou. Tyto stavy u mne propuknou, když se blíží termín odevzdání nějaké práce, kterou ještě nemám hotovou. Stejně tak, blíží-li se nějaká zkouška či test a já jsem se

učení nevěnovala s dostatečným předstihem, abych se vše včas stihla naučit, vyvolávají tak ve mne mírnou paniku myšlenky případného neúspěchu. K vyjádření paniky se mi nejvíce hodila červená barva v kombinaci s černou. Právě červenou barvu si s panikou spojuji nejvíce, vždyť si představte, že stojíte červeně oblečeni v ohradě s býkem, nepropadli byste snad panice? Danou emoci jsem v plakátu vyjádřila pomocí několika expresivních tahů, které jsou velmi dynamické a mohou působit až agresivně. Krátké dynamické tahy vyjadřují nervozitu. Na bílém pozadí vyniknou tahy červenou barvou obohacené černými čarami nejvíce, a proto již při prvním pohledu na obrázek v něm spatřuji chaos, který ve mě vyvolává paniku.

8.8 Stud

Emoci stud řadíme stejně jako radost či smutek mezi afekty. Jedná se tedy o emoci, která bývá intenzivnější a trvá kratší dobu. Existují různé druhy studu. Stydět se můžeme sami za sebe, ale také za jiné, například za něčí chování. Stud je spojován s ostýchavostí, nesmělostí, s pocity rozpačitosti, ale také například i s pocity viny. Záleží tedy na tom, kdo si co pod emocí stud představí, jak ji kdo vnímá. Já stud pociťuji například, když se mi stane nějaký trapas, nebo když se ocitnu v nějaké trapné situaci. V této chvíli bych chtěla být neviditelná a úplně zmizet, nejraději bych se někam schovala či si aspoň zakryla tvář. Z toho důvodu jsem v tomto plakátu zobrazila tvar, který se částečně skrývá. Tento tvar v podstatě představuje mě. Jedná se o mnohoúhelník světle šedé barvy. Původně jsem tento tvar měla kulatý, ale kruh na mě působí příjemně, a tak se při prožívání této emoce necítím. Rozhodla jsem se proto kruh nahradit mnohoúhelníkem, který ve mně pocit klidu nevyvolává. Z mnohoúhelníku pociťuji neklid, typický pro tvary se stranami a úhly, který kruh postrádá. Světle šedé barvy je mnohoúhelník ze stejného důvodu, jako proč je částečně schován. V dané chvíli bych byla raději jako šedá myška, stejně tak nevýrazná. Ke studu se mi však jako první barva vybavila bílá. Stejně jako barva šedá je neutrální a nevýrazná a přesně taková bych v dané situaci chtěla být, chtěla bych mít nějakou nevýraznou barvu a chtěla bych nebýt tolik vidět. Bílou si rovněž spojuji s nejistotou, nesmělostí a opatrností. Dále se také stydím, když mám například mluvit před cizími lidmi, před velkým množstvím lidí, nebo když mám něco prezentovat. V této chvíli se

ze studu červenám a růžoví mi tváře. Z tohoto důvodu je v plakátu obsažena i růžová barva. V některých mých návrzích se objevuje i barva modrá. Někteří si totiž mohou stud spojovat se studeností a chladem. Já si však stud s chladem nespojuji, a jelikož jsem plakáty chtěla vytvářet podle svého subjektivního dojmu, ve výsledné práci jsem modrou barvu nepoužila.

9 INTERPRETACE

Již výše jsem zmínila, že mým prvotním záměrem bylo vytvářet plakáty formou výzkumu. Velmi mě zajímalo, jaké barvy by k různým emocím přiřadili ostatní lidé. Tento postup se však později ukázal jako nevhodný. Rozhodla jsem se proto plakáty vytvořit pouze podle sebe, na základě mého subjektivního pocitu. Stále jsem však chtěla spolupracovat s ostatními lidmi. Velice mě zajímaly jejich názory, a jelikož původně plánovaný výzkum nevyšel, zkusila jsem to aspoň formou interpretace. Vytvořené plakáty jsem ukázala pěti respondentům mé věkové kategorie. Mezi respondenty byly čtyři osoby ženského a jedna osoba mužského pohlaví. Zajímalo mě, jestli se se mnou budou někteří respondenti shodovat. Jestli v některém z mých plakátů uvidí stejnou emoci jako já. Jelikož je však vnímání velmi subjektivní a já jsem chtěla mít alespoň nějaké výsledky, rozhodla jsem se respondentům dát i názvy emocí, které jsou v plakátech vyjádřeny. Respondenti budou tedy k jednotlivým plakátům přiřazovat názvy emocí. Dále krátce popíší, jak na ně dané plakáty působily.

V každém z mých plakátů je tedy ukryta jedna určitá emoce a já dávám možnost ji každému, na základě použité barevnosti či tvarů, odhalit. Velmi však záleží na tom, jak na nás určité barvy či tvary působí. Věci vnímáme velmi rozdílně. Když se řekne radost, většina z nás si může představit žlutou barvu, ale mohou se najít i jedinci, kteří budou mít názor odlišný. Každý z respondentů proto může mít na mé plakáty jiný názor a z mých plakátů může cítit nějakou jinou emoci než já. Přiřazení jednotlivých názvů emocí k mým plakátům se tedy může velmi lišit.

9.1 Výsledek

Přiřazování názvů emocí k jednotlivým plakátům bylo pro respondenty snazší, než mít k určité emoci nějakou vlastní představu. Bylo pro ně jednodušší, když viděli plakáty a měli je nějak popsat, než když jsem po nich původně chtěla, aby určitou emoci sami nějak vyjádřili. Výsledky tohoto výzkumu, kdy měli respondenti k mým plakátům přiřadit emoce a následně popsat, jak na ně jednotlivé plakáty působily, pro mě byly překvapivé. I když jsem občas pracovala i se symbolikou barev, nečekala jsem, že se se mnou bude většina respondentů shodovat. Co se týká prvního plakátů s názvem „Radost“, většina respondentů si ho díky vlnovkám spojovala spíše s klidem. Pravidelné vlnovky na ně působily příjemně a v kombinaci s teplým odstínem barev i relaxačně. Našli se však i jedinci, na které plakát působil radostně. K druhému plakátu s názvem „Naděje“ přiřadili respondenti emoci povětšinou správně. Malá skvrna uprostřed ničeho na ně působila jako světlo na konci tunelu. Symbolizovala pro ně něco nadějného. Na někoho však tento plakát působil i negativně. Malá skvrnka v kontrastu s velkou plochou na ně působila nepříjemně. Považovali ji za ztracenou a za rušivý bod obrazu. U dalšího plakátu s názvem „Touha“ mě velmi překvapilo, že si mnoho respondentů spojilo tahy se symbolem srdce, které jsem se v tomto plakátu snažila ukrýt. Rovněž mnou použité barvy pro ně byly pro pocit touhy charakteristické. Následující plakát s názvem „Úžas“ si hodně respondentů spojovalo spíše s pocitem radosti. Radostně na ně působil díky použití optimistických a veselých barev. Na někoho však tento plakát působil spíše negativně. Spojovali si ho s panikou, jen jim k tomu neseděla použitá barevnost. Působil na ně chaoticky a roztržitě. Plakát s názvem „Vtek“ působil téměř na všechny respondenty velmi agresivně. Spojovali si ho s rozčílením a se vztekem. Pouze jeden z respondentů si pod tímto plakátem představil spíše paniku. Další plakát s názvem „Smutek“ vyvolával téměř ve všech respondentech smutnou a melancholickou náladu. Bylo tomu tak zejména proto, že je v plakátu použita černá barva, která je v naší kultuře symbolem smutku a kterou si proto s pocity smutku spojují. Plakát s názvem „Panika“ na většinu respondentů působil opět jako vztek. U posledního plakátu s názvem „Stud“ se interpretace respondentů shodovaly nejméně. Pouze málo z nich dokázalo odhalit, co jsem chtěla v plakátu vyjádřit. Tedy to, že se šedý objekt ukrývá a schovává se za nějakou zeď.

ZÁVĚR

Mým původním cílem této bakalářské práce bylo vytvořit sérii osmi grafických plakátů na základě výzkumu, který měl probíhat s respondenty mé věkové kategorie. Během procesu tvorby jsem si však uvědomila, jak moc je mé téma subjektivní a došlo mi, že tento způsob postupu pravděpodobně nebude fungovat. Usoudila jsem tedy, že bude vhodné postupovat jiným způsobem. Rozhodla jsem se proto plakáty vytvořit podle sebe, na základě mého subjektivního pocitu, a až poté s nimi jít za respondenty a získávat k jednotlivým plakátům jejich interpretace. Původní cíl praktické části mé bakalářské práce se mi tedy naplnit nepodařilo. Během procesu tvorby jsem si však stanovila cíl nový, efektivnější. Tento druhý cíl se mi podařilo naplnit úspěšně. Vytvořila jsem plakáty pouze na základě mého subjektivního dojmu a do každého z nich jsem ukryla nějakou emoci. Hotové plakáty jsem poté předložila respondentům mé věkové kategorie a získala od nich velmi zajímavé interpretace. Zjistila jsem, jak mé plakáty, skrývající určitou emoci, působí na ostatní.

Stanovené cíle pro teoretickou část se mi naplnit podařilo. Velká část mé práce se věnuje tomu, co to vlastně jsou barvy, jak vznikají a jak působí na naši psychiku. Na barvu je nahlíženo z hlediska fyzikálního, fyziologického a psychologického. Je zde zmíněna také teorie barev. Soustředila jsem se zejména na jejich dělení a kontrasty. Dále jsem část práce, podle původního plánu, věnovala psychologii linií a tvarů. Zaměřila jsem se rovněž na rozbor emocí a také na charakteristiku určitých uměleckých směrů, které se odrážejí v praktické části mé práce. Navíc jsem v teoretické části zmínila další, pro mě velmi zajímavé a užitečné, informace.

Při uvažování nad tím, jak moji bakalářskou práci rozšířit, mě napadlo, že by mohlo být zajímavé pokračovat se získáváním interpretací. Získávat nové a nové interpretace k mým plakátům by pro mě bylo velmi zajímavé a přínosné.

Během vytváření této práce jsem získala mnoho nových poznatků nejen ohledně barev, jejich charakteristice a působení, ale také ohledně emocí či psychologickém působení tvarů a linií.

RESUMÉ

My original aim of this bachelor thesis was to create a series of eight graphic posters based on research. The research was to take place with the respondents of my age category. During the production process, I realized how much my thesis subjective is. I figured that this way would not work. I have decided that it would be appropriate to proceed in a different way. I decided to create posters according to myself, and only then to go with them and get their interpretations. Therefore, the original aim of the practical part has not been fulfilled. During the creation process, however, I set a new, more effective target. I succeeded in accomplishing this second goal. I made posters only based on my subjective impression. I hide some emotion in every poster. The final posters I submitted to the respondents of my age category and received very interesting interpretations from them. I found out how my posters, hiding a certain emotion, act on others.

The goals set for the theoretical part have been fulfilled. Much of my work focuses on what the colors are, how they arise and how they work on our psyche. The color is viewed from the point of view of physical, physiological and psychological. There is also mentioned the color theory. I concentrated on their division and contrasts. In addition, I have part of the work, according to the original plan, devoted to the psychology of lines and shapes. I also focused on the analysis of emotions as well as on the characteristics of certain artistic directions that are reflected in the practical part of my work. In addition, in the theoretical part, I mentioned another, very interesting and useful information for me.

When thinking about how to extend my Bachelor Thesis, I thought it might be interesting to continue to get interpretations. Getting new and new interpretations to my posters would be very interesting and beneficial for me.

During the creation of this work, I have gained many new knowledge not only about colors, their characteristics and effects, but also about emotions or the psychological effect of shapes and lines.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

PLESKOTOVÁ, Petra. *Svět barev*. Praha: Albatros, 1987. ISBN 13-806-87.14/66.

DANNHOFEROVÁ, Jana. *Velká kniha barev: kompletní průvodce pro grafiky, fotografy a designéry*. Brno: Computer Press, 2012. ISBN 978-80-251-3785-7.

KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2329-7.

VYSEKALOVÁ, Jitka. *Psychologie reklamy: 4. rozšířené a aktualizované vydání*. Čtvrté vydání. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4005-8.

GOETHE, Johann Wolfgang von. *Smyslově-morální účinek barev*. Hranice: Fabula, 2004. ISBN 80-866-0013-0.

BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník : (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-866-0013-0.

PARRAMÓN, José María. *Teorie barev*. Praha: Svojtka a Vašut, 1995. ISBN 80-7180-046-5.

ROESELOVÁ, Věra. *Linie, barva a tvar ve výtvarné výchově*. Praha: SARAH, 2004. ISBN 80-902267-5-2.

KANDINSKY, Wassily. *Bod - linie - plocha: příspěvek k analýze malířských prostředků*. Praha: Triáda, 2000. Delfín (Triáda). ISBN 80-861-3816-X.

NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6.

STUCHLÍKOVÁ, Iva. *Základy psychologie emocí*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-282-9.

GRAHAM-DIXON, Andrew. *Umění: velký obrazový průvodce*. Praha: Knižní klub, 2010. ISBN 978-80-242-2663-7.

ŠAMŠULA, Pavel a Jarmila HIRSCHOVÁ. *Průvodce výtvarným uměním IV*. 3. vyd. Úvaly: Albra, 2006. Pomocné knihy pro učitele a žáky (Albra). ISBN 80-7361-005-1.

GOLDING, John. *Cesty k abstraktnímu umění: Mondrian, Malevič, Kandinskij, Pollock, Newman, Rothko a Still*. Brno: Barrister & Principal, 2003. Dějiny a teorie umění. ISBN 80-86598-48-9.

BLÁHA, Jaroslav a Jan SLAVÍK. *Průvodce výtvarným uměním V*. 2. vyd. Úvaly: Albra, 2010. ISBN 978-80-7361-038-8.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Příloha č. 1 – Radost

Příloha č. 2 – Naděje

Příloha č. 3 – Touha

Příloha č. 4 – Úžas

Příloha č. 5 – Vztek

Příloha č. 6 – Smutek

Příloha č. 7 – Panika

Příloha č. 8 – Stud

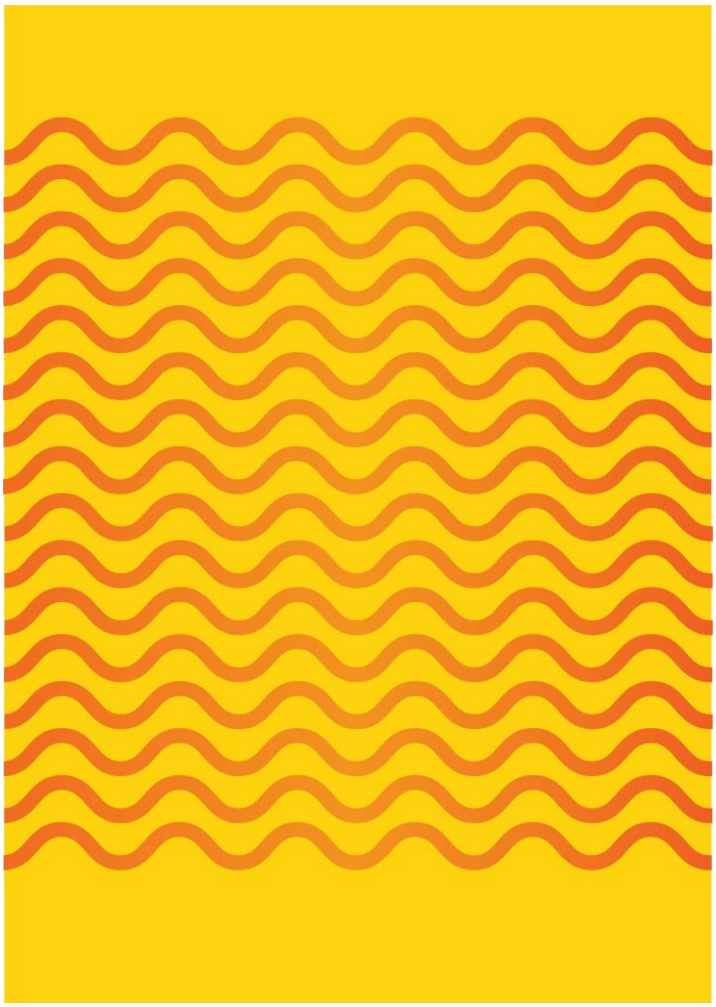

Příloha č. 1 – Radost

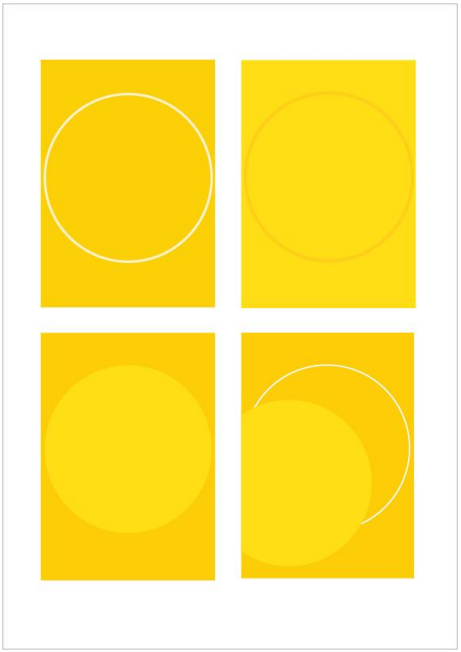

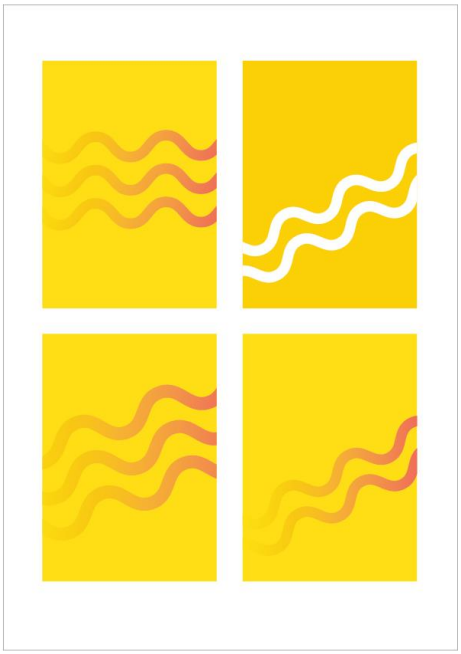

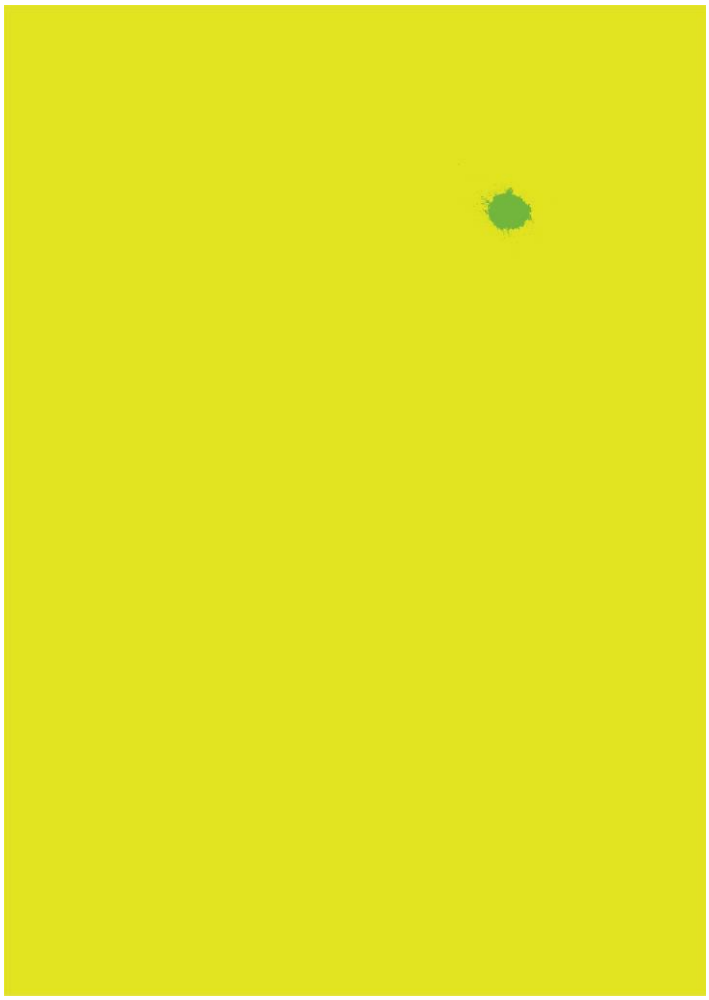

Příloha č. 2 – Naděje

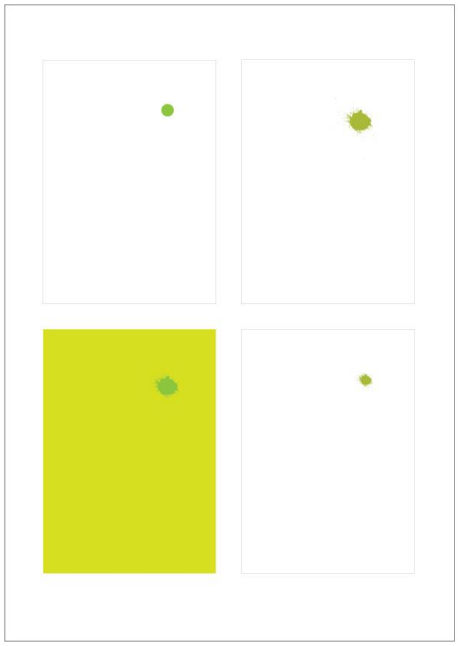

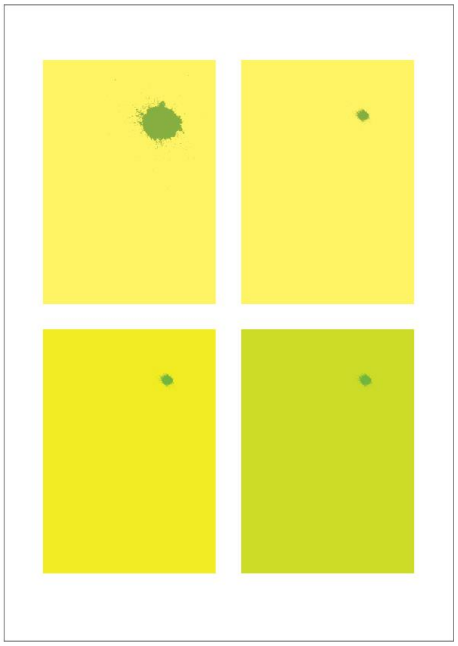

Příloha č. 3 – Touha

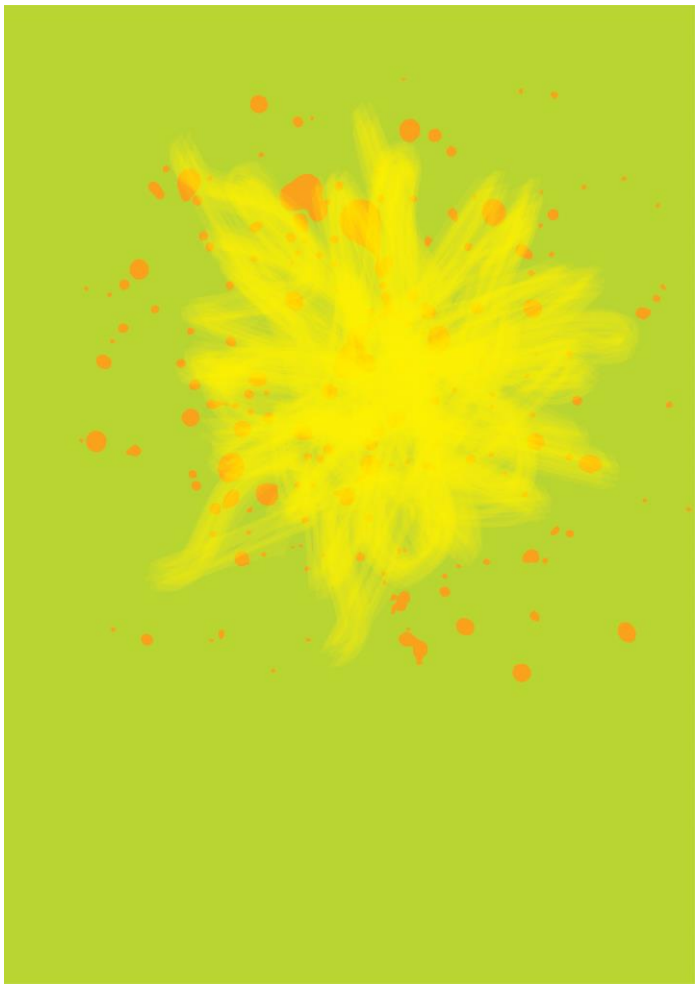

Příloha č. 4 – Úžas

Příloha č. 5 – Vztek

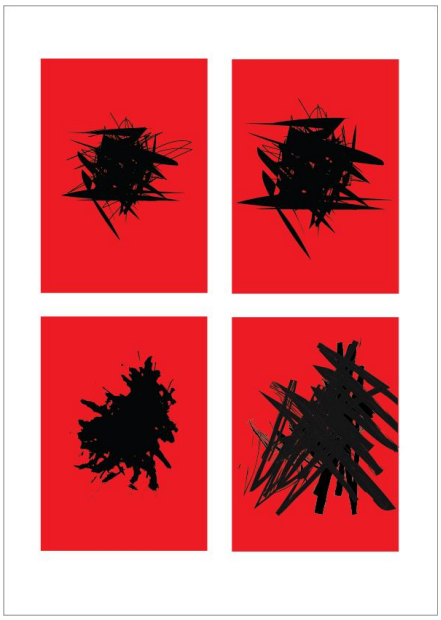

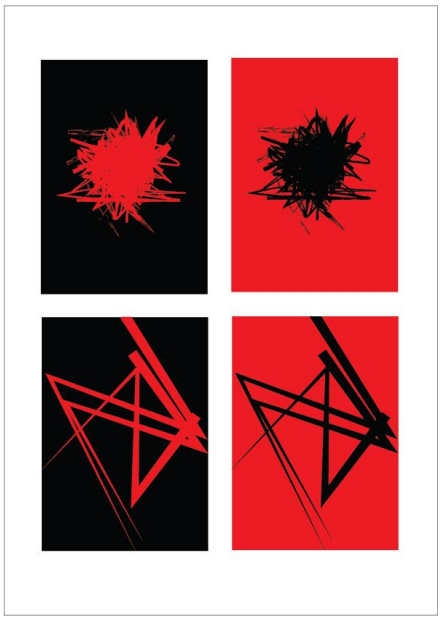

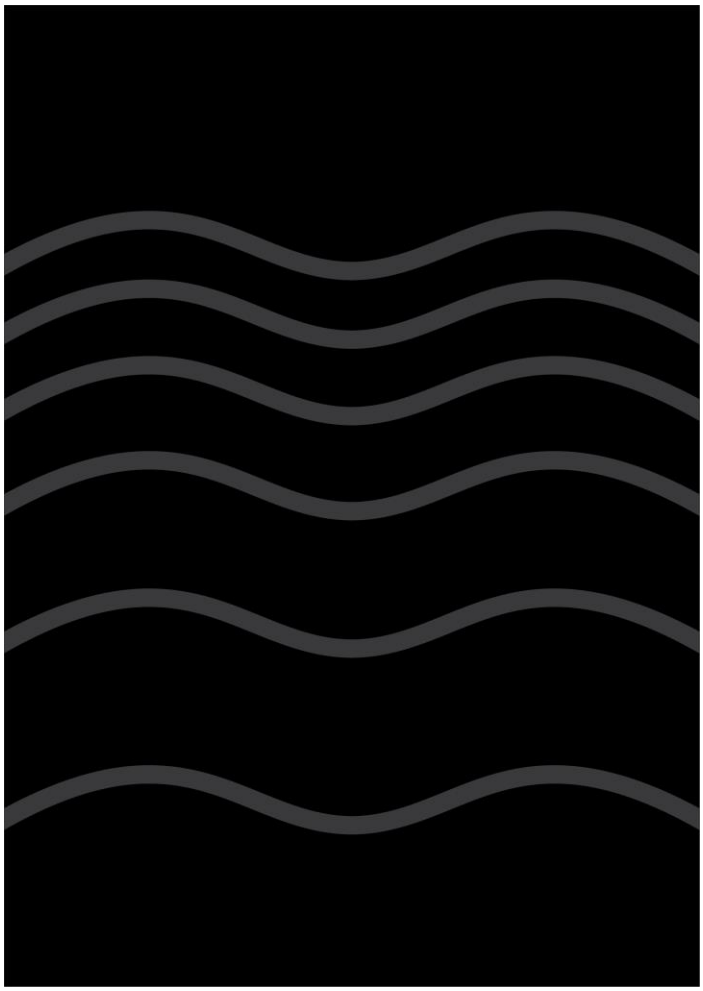

Příloha č. 6 – Smutek

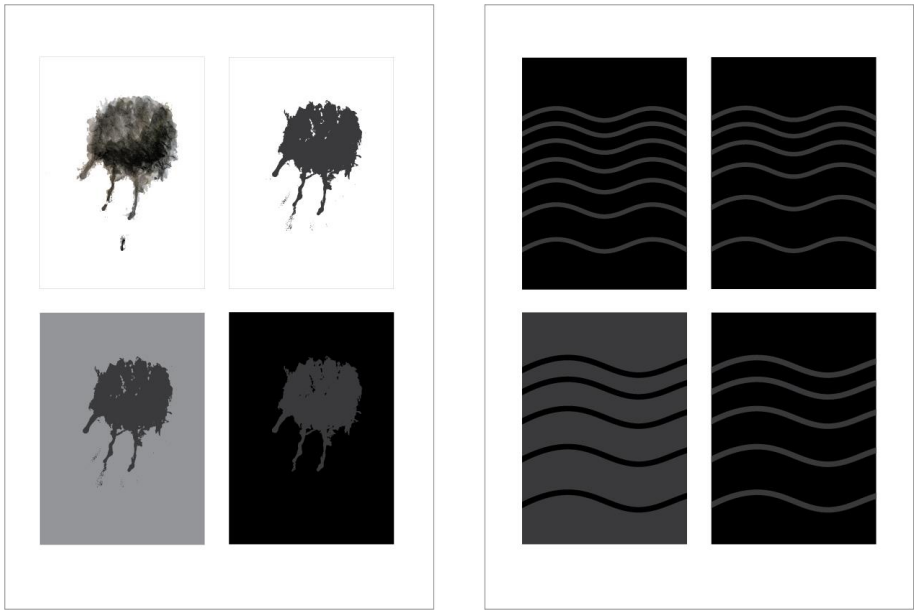

Příloha č. 7 – Panika

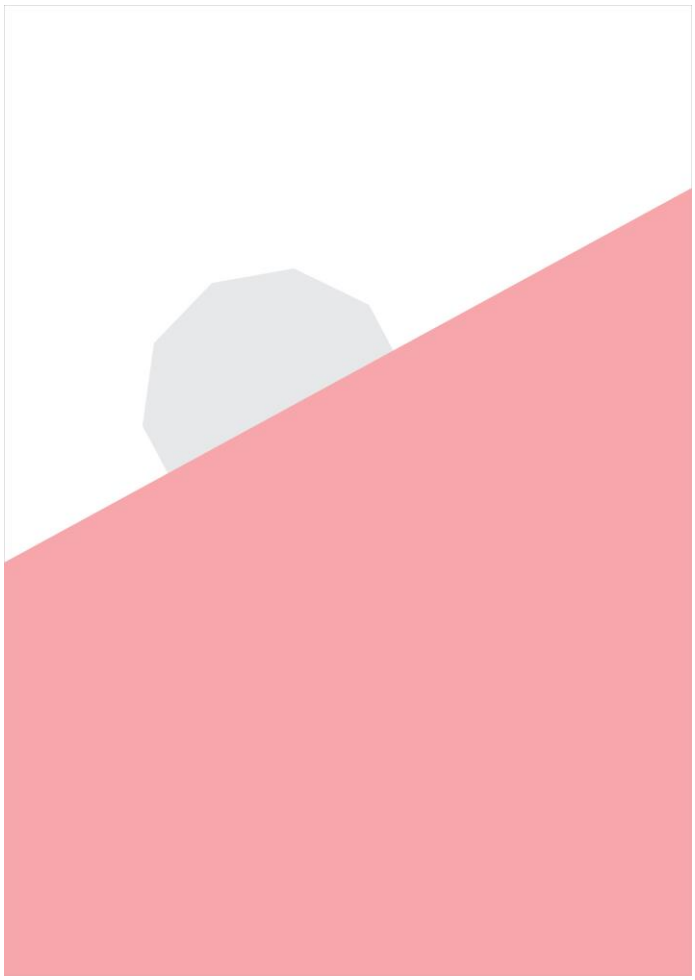
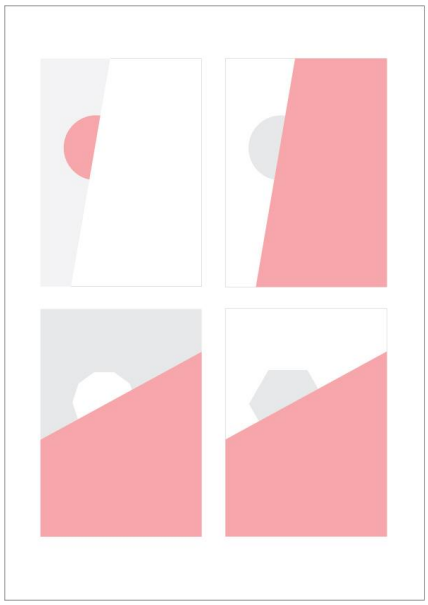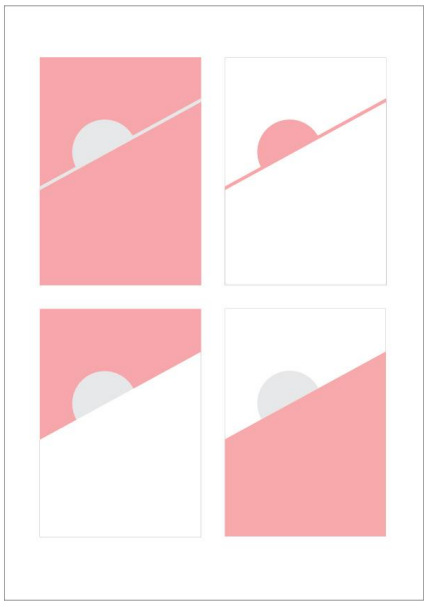
Příloha č. 8 – Stud